

UiO : Det juridiske fakultet

Rentebegrensningsregelen

Med særlig vekt på regelens effekt og virkning for
norske aksjeselskaper i interessefellesskap

Kandidatnummer: 677

Leveringsfrist: 25. april 2014

Antall ord: 17 694

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Kort presentasjon.....	1
1.2	Hovedtema og avgrensninger.....	3
1.2.1	Hovedtema	3
1.2.2	Avgrensninger.....	3
1.3	Rettskildebildet.....	4
1.4	Videre oppbygging av avhandlingen.....	6
2	BAKGRUNN FOR LOVENDRINGEN	7
2.1	Innledning.....	7
2.2	Tidligere gjeldende rett	8
2.2.1	Beskatning av renter.....	8
2.2.2	Interessefellesskap og sktl. § 13-1	8
2.2.3	Skatterettslig gjennomskjæring.....	10
2.3	Bakgrunnen for lovendringen.....	11
2.4	Andre land	12
3	REDEGJØRELSE FOR SKTL. § 6-41	15
3.1	Utgangspunkt	15
3.2	Hvem som omfattes av bestemmelsen	16
3.2.1	Aksjeselskaper og andre selvstendige skattesubjekter, sktl. § 2-2 første ledd... 16	
3.2.2	Deltakerlignede selskaper og NOKUS-selskaper	17
3.2.3	Norske filialer av utenlandske selskaper.....	18
3.2.4	Unntak: enkeltpersonforetak, finansinstitusjoner og petroleumsselskaper.....	18
3.3	Nærstående parter.....	19
3.3.1	Kontroll	20
3.3.2	Indirekte eierskap	20
3.3.3	Tidspunkt for kontroll eller eierskap.....	21
3.4	Beregning av fradragsrammen	22
3.4.1	Beregningsgrunnlaget – EBITDA.....	22

3.4.2	Prosentandel	24
3.4.3	Terskelverdi	24
3.4.4	Illustrasjon av Rentebegrensningsregelen.....	25
3.5	Rentekostnader	26
3.5.1	Det vanlige rentebegrepet	26
3.5.2	Utvidet rentebegrep.....	27
3.5.3	Unntak fra rentebegrepet.....	30
3.6	Visse eksterne lån	31
3.6.1	Utgangspunktet	31
3.6.2	Unntak for sikkerhetstillegg fra nærstående part.....	31
4	EFFEKTEN AV REGELEN FOR NORSKE AKSJESELSKAPER	36
4.1	Rentebegrensningsregelen i lys av noen grunnleggende prinsipper	37
4.1.1	Økonomisk dobbeltbeskatning.....	37
4.1.2	Brudd på grunnleggende skatterettslige hensyn.....	37
4.1.3	Forholdet til armlengdeprinsippet og ulovfestet gjennomskjæring	39
4.2	Konsernbeskatning	40
4.3	Virkninger	42
4.3.1	Konsernkontoordning.....	42
4.3.2	Underskudd til fremføring	44
4.3.3	Konsernbidrag.....	48
4.3.4	Fremføringsadgang	52
4.4	Praktisk betydning.....	54
4.4.1	Avvikende regnskapsår	54
4.4.2	”Sikkerhet” etter sktl. § 6-41 sjette ledd bokstav a og skatteforskriften.....	55
4.4.3	Effektiv skattebelastning.....	60
4.5	Mulige tilpasninger.....	62
4.5.1	Øke fradragssrammen.....	62
4.5.2	Redusere eller eliminere interne rentekostnader	65
4.5.3	Begrensede tilpasningsmuligheter for ikke-skattekonserner	66
5	AVSLUTNING	68
6	LITTERATURLISTE.....	69

6.1	Juridisk litteratur.....	69
6.2	Lovregister.....	70
6.3	Rettspraksis og ligningsavgjørelser.....	71
6.4	Forarbeider	71
6.5	Nyhetsbrev/ høringsuttalelser.....	73
6.5.1	Nyhetsbrev	73
6.5.2	Høringsuttalelser	73
6.6	Nettsider og annet.....	74

1 Innledning

1.1 Kort presentasjon

Fra 1. januar 2014 trådte regelen om å begrense fradrag for rentekostnader i interessefelleskap (heretter kalt "Rentebegrensningsregelen") inntatt i lov om skatt av formue og inntekt av 26. mars 1999 nr. 14 (heretter kalt sktl.) § 6-41 i kraft. Lovendringen tar sikte på å begrense fradrag for gjeldsrenter når långiver og låntaker er nærstående. Etter at lovbestemmelsen ble vedtatt i forbindelse med statsbudsjettet, ble det klart at det var nødvendig å detaljregulere visse forhold, og 20. desember ble det fremmet forslag om å forskriftsfeste visse unntak fra den nye loven.¹ Denne er foreløpig ikke klar per 21. april 2014.

Rentebegrensningsregelen innebærer at fradrag for netto rentekostnader som overstiger 30 prosent av en særskilt fastsatt resultatstørrelse avskjæres. Formålet med bestemmelsen er å hindre internasjonale konserners mulighet til å uthule det norske selskapsskattegrunnlaget gjennom rentefradrag,² samt å styrke konkurransegrunnlaget for norske bedrifter.³

Selskaper finansieres enten med egenkapital eller gjeld.⁴ Skatterettslig behandles gjeld og egenkapital forskjellig. Avkastning av egenkapital som utdeles til aksjonærene anses som utbytte og er skattepliktige etter sktl. § 10-11.⁵ Selskapet er på den annen side ikke fradragsberettiget for utdelinger til aksjonærene. Gjeld eller gjeldsrenter er derimot i utgangspunktet fradragsberettiget etter sktl. § 6-40, mens motsvarende renteinntekt er skattepliktig etter sktl. § 5-1, jf. sktl. § 5-20 første ledd bokstav b. Ettersom utdelinger tilknyttet egenkapital er fradragsberettiget, kan internasjonale konserner ha incentiver til å plassere mye gjeld i de norske selskapene. Dette gir store fradrag, siden Norge har relativt høy skattesats.⁶ Mens motsvaren-

¹ Høringsnotat av 20. desember 2013

² Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.5

³ Prp. 1 LS (2013-14) s. 102

⁴ Skaar (2006) s. 457

⁵ Eller etter sktl. § 2-38 (fritaksmetoden for selskaper som aksjonærer)

⁶ 27 prosent fra og med 2014 (Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2014 av 5. desember 2013 nr. 1499 § 3-5)

de renteinntekter og fordringer kan bli allokert til konsernselskaper i land med lavere skattesats eller ingen skattlegging overhodet for renteinntekter.⁷

Internasjonal skatteplanlegging gjennom å utnytte satsforskjeller mellom landene anses som en trussel mot det norske selskapsskattegrunnlaget og kan virke konkurransevridende.⁸ Lovendringen vil imidlertid ramme lenger enn den intensjonelt er tenkt, slik at også norske konserner som ikke driver med skatteplanlegging vil bli rammet. Lovendringen vil ramme spesielt hardt selskaper i oppstartsfase, selskaper med lav inntjening og selskaper med underskudd. Avhandlingen vil i hovedsak ta for seg betydningen av Rentebegrensningsregelen for helnorske konserner bestående av aksjeselskaper.

Problemstillingen for avhandlingen er særlig interessant når man ser på hovedbegrunnelsen og formålet for innføringen av lovbestemmelsen. Den tar sikte på å sikre det norske selskapskattegrunnlaget. Helnorske konserner vil ikke kunne allokere interne renteinntekter til andre land med lavere skattesats, fordi alle selskapene i konsernet er skattepliktige til Norge. Regelen vil medføre ubalanse i symmetriprinsippet, som det norske skatterettssystemet bygger på. I relasjon til helnorske konserner kan sktl. § 6-41 føre til unødig mye merarbeid, store administrative kostnader og høyere skattebelastning, uten at det vil sikre det norske skattefundamentet i større grad enn det som gjaldt for disse selskapene tidligere. Men det er på det rene at regelen vil gi en provenyeffekt, ved at staten øker sine inntekter.

⁷ Prp. 1 LS (2013-14) s. 102

⁸ Prp. 1 LS (2013-14) s. 103

1.2 Hovedtema og avgrensninger

1.2.1 Hovedtema

Kjerneområdet for avhandlingen er Rentebegrensningsregelens effekter og virkninger for norske aksjeselskaper⁹ i interessefellesskap. Begrepet aksjeselskaper omfatter også allmennaksjeselskaper¹⁰. For variasjonens skyld vil både aksje- og allmennaksjeselskaper omtales til dels kun som selskaper.

Regelen i sin helhet, vil bli presentert nokså omfattende i denne avhandlingen. Dette gir et godt grunnlag for å analysere og vurdere hvilke konsekvenser og effekter bestemmelsen kan få for norske konserner.

Konsernbeskatningsregler¹¹ og andre skatterettslige regler¹² som blir påvirket av den nye lovbestemmelsen vil bli presentert i et kort omfang, for forståelsen av de ulike konsekvensene og effektene av lovendringen.

Det vil bli gitt en del rettspolitisk kritikk underveis, da det kortfattet kan sies at regelen ikke får sin tilsiktede virkning for norske konserner. Som følge av Rentebegrensningsregelens inntrreden kommer selskaper i interessefellesskap til å tilpasse seg regelverket. Det vil bli redegjort for en rekke tilpasningsmuligheter, for å unngå å bli rammet av bestemmelsen, da jeg ser på tilpasninger som en naturlig forlengelse av hvilken effekt regelen vil få.

1.2.2 Avgrensninger

Fremstillingens hovedtema avgrenses mot de øvrige selskapsformer – deltakerlignede selskaper, NOKUS-selskaper, norsk filial av utenlandsk selskap – og mot aksjeselskaper i internasjonale konserner. Det vil bli gitt en kort presentasjon av hvilke selskaper som omfattes av

⁹ Definert i aksjeselskapsloven av 13. juni 1997 § 1-1 annet ledd

¹⁰ Definert i allmennaksjeloven av 13. juni 1997 § 1-1 annet ledd

¹¹ Sktl. § 10-2 til §10-4 og sktl. § 11-21

¹² Underskudd til fremføring i sktl. § 14-6 og konsernkontoordning regulert i asl. § 8-7

selve bestemmelsen, men utover dette vil ikke problemstillinger vedrørende andre selskapsformer omtales.

Aksjeselskaper som er underlagt spesielle regler som for eksempel finansinstitusjoner, petroleumsselskaper, rederibeskattede selskaper og kraftforetak vil avhandlingen ikke bli vurdert opp i mot.

Det avgrenses i sin helhet mot en komparativ vurdering av Rentebegrensningsregelen, og regelens forhold til EØS-retten.

1.3 Rettskildebildet

Skatterett er et juridisk fag, og den alminnelige juridiske metodelæren – kalt rettskildelæren – gjelder her som ellers i andre juridiske fag. Rettskildelæren vil ikke bli nærmere redegjort for, ettersom denne alene reiser nokså omfattende problemstillinger.¹³

Den sentrale lovteksten på skatterettens område er skatteloven. Skatteloven ilegger skattesubjektene skatteplikt til kommune, fylkeskommune og staten, jf. sktl. § 1-1, jf. kap. 2. Skatteplikten innebærer et inngrep i borgernes frihet og rettigheter, og derfor vil legalitetsprinsippet være viktig å ha i bakhodet når man leser skatterett. Den sentrale lovbestemmelsen for denne avhandlingen er sktl. § 6-41.

Ordlyden i lovteksten vil danne utgangspunktet for tolkningen. Dersom lovteksten byr på tvil, trekker man inn andre rettskilder. Ettersom vi befinner oss på legalitetsprinsippets område bør man være forsiktig med å tolke bestemmelsen i strid med ordlyden. Det gjelder imidlertid ikke noe strengere legalitetsprinsipp i skatteretten enn ellers.¹⁴

Lovbestemmelsens formål er et viktig argument ved tolkningen ettersom lovbestemmelsen er nokså ny. Likevel bør hensynet til forutsigbarhet sette grenser for hvor langt man kan gå i

¹³ Eckhoff (2000) s. 15-17

¹⁴ Zimmer og BA-HR (2010) s. 46

tolkningen. Skattyter bør kunne forutse sin rettsstilling og innrette seg etter reglene som foreligger.

De eneste rettskildene, foruten lovtekst i sktl. § 6-41, er forarbeider i form av et høringsnotat, en proposisjon og en tilleggsposisjon. Lovforarbeider tillegges ofte stor betydning ved tolkning av skatteloven. Et eksempel på dette er i Rt.1997.1602 *Bodø/Glimt*.

Bestemmelsen gjelder fra og med dette inntektsåret (2014), og dermed finnes det ikke noe rettspraksis eller ligningspraksis om problemstillingen. Ettersom rettskildemateriale er nokså spinkelt, vil forarbeidene kunne bli tillagt større vekt sammenlignet med lovbestemmelser som har vært oppe for domstolsprøving eller vært oppe til vurdering i ligningspraksis.

Skattelovgivningen generelt bruker i stor grad begreper som stammer fra privatretten. Svært ofte danner den privatrettslige betydningen utgangspunktet for hvordan begrepet skal tolkes innen skatteretten, fordi det vil være lettere å forholde seg til begrepet når man bygger på en betydning som allerede er kjent. Vi finner flere eksempler på dette i sktl. § 6-41. Dersom det er gitt en annen begrunnelse i eksempelvis forarbeidene, eller det er gitt en egen definisjon av ordet i loven eller i rettspraksis, legges oftest denne til grunn ved tolkningen av begrepet. Jeg kommer nærmere inn på dette under punkt 3.5 om rentebegrepet.

Selv om denne avhandlingen tar for seg Rentebegrensningsregelens betydning og effekt for norske aksjeselskaper i konserner, bør det gis en kort oversikt over internasjonale rettskilder med betydning for norsk skatterett. Visse former for internasjonal forskjellsbehandling er uønsket og gjerne regulert gjennom skatteavtaler. Forskjellsbehandling og diskriminering er også regulert til dels gjennom EØS-avtalen. Skattepolitikk ligger i utgangspunktet utenfor EØS-avtalen, slik at Norge ikke er bundet av EUs direktiver og forordninger på skatterettens område. Likevel har EØS/EU-praksis om de fire friheter fått betydning for inntektsskatteområdet, særlig i de senere år.¹⁵ EØS-reglene forbyr diskriminering og restriksjoner, slik at de norske skattereglene må forholde seg til EØS-avtalen ved utarbeidelse av nye bestemmelser. Dette er årsaken til at sktl. § 6-41 ikke skiller mellom norske og utenlandske selskaper.¹⁶

¹⁵ Zimmer og BA-HR s. 51

¹⁶ Prp. 1 LS (2013-14) s. 120 og 121

1.4 Videre oppbygging av avhandlingen

I den videre oppbyggingen av avhandlingen vil jeg først i punkt 2 ta for meg bakgrunnen for lovendringen, herunder hvilke hensyn regelen bygger på, samt behovet for en slik regel. Jeg vil også gi en kort fremstilling av hvordan andre OECD¹⁷-land har valgt å gjennomføre lignende regler, dette fordi det gir et godt grunnlag for forståelsen av behovet for en slik regel.

Underveis i avhandlingen vil det bli gitt en rekke eksempler. Alle tall i disse eksemplene er gjennomgående oppgitt i MNOK.

I punkt 3 vil jeg redegjøre for det nærmere innholdet i sktl. § 6-41. Herunder vil jeg ta for meg hvilke selskaper som er omfattet av bestemmelsen, hva som menes med ”nærstående”, hvordan man beregner fradragsrammen, samt hva som inngår i rentebegrepet. Til slutt vil jeg ta for meg unntaket for visse eksterne lån, og unntakene fra dette som gjelder etter tilhørende foreslått skatteforskriftsbestemmelse FISFN § 6-41-1.¹⁸

Hovedproblemstillingen behandles under punkt 4. Her tar jeg for meg hvilken betydning regelen vil ha for norske aksjeselskaper i er, sett hen til grunnleggende skatterettslige prinsipper i punkt 4.1. Hvilke virkninger bestemmelsen vil få for andre skatterettslige regler blir redegjort for i punkt 4.2. Mer praktiske problemstillinger som gjelder f.eks. avvikende regnskapsår blir redegjort for i punkt 4.3. Til slutt i punkt 4.5 vil jeg gi en fremstilling av ulike tilpasninger som kan bli aktuelle å gjennomføre for de norske aksjeselskapene i henhold til det nye regelverket.

I punkt 5 vil jeg avslutningsvis gi en kort konklusjon som oppsummerer min rettspolitiske kritikk av bestemmelsen.

¹⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD består av et samarbeid mellom 34 land med blant annet Norge, per. 21. april 2014.

¹⁸ Slik denne fremgår av høringsnotat av 20. desember 2013

2 Bakgrunn for lovendringen

2.1 Innledning

I Finansdepartementets høringsnotat av 11. april 2013, Prp. 1 LS (2013-2014), og Prp. 1 LS Tillegg 1 gis det uttrykk for at Norge har behov for regler som motvirker skatteplanlegging med rentefradrag. Det siste tiåret har flere OECD-land innført fradragsbegrensningsregler for renter på lån i interessefellesskap. Inntil Rentebegrensningsregelen trådte i kraft i Norge fra 2014 hadde skattemyndighetene kun skjønnspregede regelverk ved armlengdeprinsippet i sktl. § 13-1 og den ulovfestede gjennomskjæringsnormen å anvende for å begrense rentefradrag på lån mellom nærstående. Slike skjønnsregler kan være krevende å håndheve for skattemyndighetene, spesielt på grenseoverskridende transaksjoner.¹⁹

Ettersom avstanden mellom Norge og resten av verden har blitt mindre gjennom globaliseringen, skapes det stadig behov for nye skatteregler i tråd med utviklingen. De senere år har det oppstått et behov for regler som hindrer internasjonal skatteplanlegging som er med på å uthule det norske skattefundamentet. Det kan imidlertid stilles spørsmål ved om skatteplanlegging, hvilket vil si å tilpasse seg skattereglene med det formål å betale minst mulig skatt, er uetisk. Det er likevel bred enighet om at skatteplanlegging er legitimt.²⁰ Derimot må det stilles opp en grense mot spesielt innviklede og konstruerte opplegg som kan gjøre det vanskelig å finne ut av selv om alle opplysninger er gitt.²¹

Google-konsernet har angivelig ved skatteplanlegging klart å komme unna med en skatteregning på kun 3,2 prosent effektiv skatt på alle inntekter utenfor USA.²² Ved å utnytte skattesatsforskjeller i ulike land og deres skattesystemer, organiserer store konserner som Google seg slik at de slipper unna store skatteregninger.

¹⁹ Prp. 1 LS (2013-14) s. 103

²⁰ Zimmer (2014) s. 46

²¹ Zimmer (2014) s. 46

²² <http://www.digi.no/907763/slik-slipper-google-skatt> (21. april 2014)

Tidligere (inntil 2014) har vi i Norge hatt selskapsskattesats på 28 prosent for inntekter, og tilsvarende høy skattesats for fradrag. Dette gjør Norge til et land det vil være gunstig å plassere gjeld i. Samlet sett vil internasjonale konserner kunne betale lavere effektiv skatt på sine inntekter.

2.2 Tidligere gjeldende rett

2.2.1 Beskatning av renter

Det følger av hovedregelen i sktl. § 6-40 første ledd at alle gjeldsrenter er fradragsberettiget, med unntak av de renter som følger av andre til femte ledd. Bestemmelsen oppstiller ikke vilkår om at gjelden må være tilknyttet skattepliktig inntekt, i motsetning til andre fradragsbestemmelser i skatteloven kap. 6. Inntil sktl. § 6-41 trådte i kraft var gjeldsrenter alltid fradragsberettiget fullt ut. Det gjaldt også renter på lån mellom nærstående. Bestemmelsen er for det første begrunnet i symmetrihensynet i skatteretten, da alle renteinntekter er skattepliktige bør alle gjeldsrenter være fradragsberettigede. For det andre begrunnes regelen av praktiske årsaker, da det kan være vanskelig å holde rede på hva gjelden faktisk blir brukt til.²³

Renteinntekter er som hovedregel skattepliktig, jf. sktl. § 5-1, jf. § 5-20 første ledd bokstav b. Renter er, som jeg vil komme nærmere inn på nedenfor, prisen man må betale for å låne kapital. Når man låner ut penger vil rentene man tjener på dette være tilknyttet kapital og dermed skattepliktig inntekt, jf. sktl. § 5-1 første ledd.

2.2.2 Interessefellesskap og sktl. § 13-1

Transaksjoner mellom nærstående parter er underlagt armlengdeprinsippet, som er lovfestet i sktl. § 13-1 ("internprisingsregelen"). Sktl. § 13-1 gjelder både for innenlands og internasjonale transaksjoner. I henhold til armlengdeprinsippet skal avtaler mellom partene i interessefellesskapet bygge på alminnelige avtalevilkår, som om avtalen var inngått mellom to uavhengige parter i en sammenlignbar situasjon.

²³ Zimmer (2014) s. 219

Internprisingsregelen er ikke en selvstendig hjemmel for skatteplikt eller fradragsrett. Bestemmelsen er en ”gjennomskjæringsregel”, som etter vilkår som jeg kommer inn på nedenfor, gir grunnlag for å korrigere anvendelsesområdet for den skatteplikt eller fradragsrett som følger av andre bestemmelser.²⁴

Sktl. § 13-1 gir skattemyndighetene grunnlag for å ligne selskapene ved skjønn, dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Tre kumulative vilkår må foreligge for at skattemyndighetene skal kunne skjønnsligne i et bestemt tilfelle, jf. sktl. § 13-1 første ledd. Det første er at det må foreligge et interessefellesskap. Interessefellesskap kan være både direkte og indirekte, og kan bygge på personlig eller økonomisk grunnlag.²⁵ For det andre må det foreligge en formues- eller inntektsreduksjon hos den aktuelle skattyter. For det tredje må det være årsakssammenheng mellom formues- eller inntektsreduksjonen og interessefellesskapet. Bestemmelsen stiller imidlertid ingen krav om illojalitet ved disposisjonen, selv transaksjoner inngått i god tro kan rammes. Det må foretas en sammenlignbarhetsanalyse mellom transaksjonen som foreligger og hva som ville blitt avtalt mellom uavhengige parter. Det benyttes ulike metoder for å sammenligne transaksjonene, men disse vil jeg ikke gå nærmere inn på. Hvis vilkårene for å anvende bestemmelsen er tilstede, vil formue/inntekt eller kostnad blir skjønnsfastsatt av skattemyndighetene til det som ville ha blitt avtalt mellom uavhengige parter.

Transaksjoner mellom nærstående (internprising) er underlagt strenge oppgave- og dokumentasjonskrav, jf. ligningsloven § 4-12, samt utfyllende forskrift av 7. desember 2007 nr 1368 om oppgaveplikt for kontrollerte transaksjoner og mellomværender og forskrift 7. desember 2007 nr. 1369 om dokumentasjon av prisfastsettelsen ved kontrollerte transaksjoner og overføringer.

I norske internprisingssaker er det skattemyndighetene som har bevisbyrden, mens ved grenseoverskridende transaksjoner er det skattyter som har bevisbyrden for at transaksjonen er i henhold til armlengdeprinsippet, jf. sktl. § 13-1 annet ledd. Det er vanskelig for skattemyndighetene å vurdere om et lån er gitt på markedsvilkår eller om lånevilkårene kan sies å ha sammenheng med interessefellesskapet, spesielt i internasjonale interessefellesskap.

²⁴ Matre (2012) s. 66

²⁵ Lovkommentar, rettsdata – sktl. § 13-1 note 1098 (Stoveland, 2013)

2.2.2.1 Tynn kapitalisering

Det følger av forarbeidene til bestemmelsen at sktl. § 13-1 får anvendelse ved ”*unaturlig høy lånefinansiering*”.²⁶ Et praktisk tilfelle av internprising etter sktl. § 13-1 med ”*unaturlig høy lånefinansiering*” er, ved såkalt ”tynn kapitalisering”. Selskaper kan som nevnt ovenfor finansieres med to typer midler, enten med egenkapital eller med gjeld.²⁷ Ved tynn kapitalisering er selskaper finansiert med store lån fra det utenlandske selskapet, og lite egenkapital. Uten konsernet i ryggen ville ikke denne typen finansiering latt seg gjøre, da uavhengige långivere ville tatt høyere rente ettersom risikoen ved store lån og lav egenkapital er høyere enn ellers. Ved tynn kapitalisering kan således fradragsretten for renter bli avskåret etter internprisingsregelen. Som vi skal se er det ”tynn kapitalisering” som er en av hovedgrunnene til at lovendringen har blitt gjennomført. Gjeldende regler er som uttalt i forarbeidene ikke tilstrekkelige og krever for mye av skattemyndighetene for å få gjennomført.²⁸

2.2.3 Skatterettslig gjennomskjæring

Skattemyndighetene kan også ved hjelp av den ulovfestede gjennomskjæringsnormen avskjære rentefradrag mellom nærstående parter. Den ulovfestede gjennomskjæringsregelen i skatteretten er utviklet gjennom juridisk teori og rettspraksis.²⁹ Regelen består av et grunnvilkår og en totalvurdering. Grunnvilkåret er at hovedformålet med disposisjonen er å spare skatt. Grunnvilkåret er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for at regelen får anvendelse. Det må i tillegg foretas en totalvurdering av virkninger av disposisjonen, skattyters subjektive formål³⁰ og øvrige omstendigheter, hvor resultatet av totalvurderingen må stride i mot skatteregelens formål for at gjennomskjæringsregelen skal få anvendelse. Som det fremheves i Høringsnotatet av 11. april 2013 vil det i praksis være vanskelig for skattemyndighetene å nå fram med påstand om gjennomskjæring på ulovfestet grunnlag, på tross av at disposisjonen er skattemessig motivert. Det anføres gjerne at disposisjonene har forretningsmessig formål, og som

²⁶ Ot.prp. nr. 26 (1980-81) s. 66.

²⁷ Skaar (2006) s. 457

²⁸ Prp. 1 LS (2013-14) s. 103

²⁹ Rt.2007.209 *Hex* (39)

³⁰ Rt.2006.1232 *Telenor* (50)

det er slått fast i Rt.2006.1232 (Telenor-dommen) er det skattyters subjektive formål som er avgjørende.

2.3 Bakgrunnen for lovendringen

Bakgrunnen for lovendringen er som nevnt et ønske om å motvirke skattemotiverte tilpasninger knyttet til rentefradrag. Departementet anser dette for å være et problem spesielt i internasjonale konserner. Skattesatsforskjeller i ulike land utnyttes, og i mange tilfeller er tilpasningene fullt lovlige og i samsvar med gjeldende regelverk. I andre tilfeller kan det være avtalt lånevilkår som ikke er i samsvar med armlengdeprinsippet. Ressurser konsernene bruker på skatteplanlegging av rentefradrag fremstår også som lite samfunnsøkonomisk ønskelig.³¹ Et eksempel på en tilpasning er når internasjonale konserner organiserer seg slik at de erstatter egenkapital med gjeld i datterselskaper hjemmehørende i Norge.³² Rentekostnader kom tidligere fullt ut til fradrag på interne lån i Norge. Renteinntekten skattlegges imidlertid på långiverselskapet i utlandet, med lavere eller ingen skatt. Et annet eksempel på skattemotiverte tilpasninger er å plassere konsernets internbank i et land med lav beskatning av renter.³³

Rentebegrensningsregelen vil gjøre det mindre attraktivt for internasjonale konserner å plassere store gjeldsposter i de norske selskapene. Og tilpasningene kan medføre store provenytab. Alternativet for å redusere dette provenytabet kunne vært å innføre kildeskatt på renteinntekter til utenlandske kreditorer, men siden Norge har inngått over hundre skatteavtaler med ulike land, vil det være for ressurskrevende for myndighetene å forhandle og endre alle disse skatteavtalene til også å omfatte kildeskatt på renteinntekter.³⁴

Konkurransehensyn blir også trukket frem som argumenter for å innføre Rentebegrensningsregelen.³⁵ Konkurransen mellom norske og internasjonale konserner blir utfordret ved at de

³¹ Prp. 1 LS (2013-14) s. 103

³² Prp. 1 LS (2013-14) s. 104

³³ Prp. 1 LS (2013-14) s. 104

³⁴ Prp. 1 LS (2013-14) s. 105

³⁵ Prp. 1 LS (2013-14) s. 103

norske konsernene ikke kan konkurrere på samme vilkår. Internasjonale konserner vil kunne operere på bedre vilkår i markedet, ettersom de beskattes lavere på konsernnivå.

Hovedbegrunnelsen for lovendringen er å motvirke sterk utnyttelse av de tidligere fradragsreglene og å hindre uthuling av det norske skattefundamentet. Flere OECD-land har som nevnt innført tilsvarende regler, og begrunner innføringen på samme måte som Norge, i konkrete omstendigheter av misbruk av fradragsretten for internasjonale konserner. De ulike landene benytter forskjellige regler, og det er ikke enighet om et beste regelverk.³⁶ Jeg vil komme nærmere inn på de ulike regelsettene våre naboland har valgt å løse problemet på. Forarbeidene peker på at formålet med regelen blir best gjennomført med sjablongregler, fordi de er enklere å utforme og å håndheve, fremfor andre varianter som er valgt i andre land, eksempelvis Sverige.³⁷

2.4 Andre land

Skatteplanlegging gjennom rentefradrag er, som påpekt ovenfor, ansett som et internasjonalt problem. Flere OECD-land har innført særskilte regler for å motvirke skatteplanlegging gjennom rentefradrag. Dette gjelder bl.a. Sverige, Danmark, Finland, Tyskland og Nederland.³⁸ De ulike landene har valgt forskjellige løsninger.

Sverige innførte regler om rentefradragsbegrensning i 2009. Her er hovedregelen at renter på lån til et selskap i et interessefellesskap ikke er fradragsbegrenset. Det er imidlertid to unntak fra hovedregelen. For det første gjelder ikke bestemmelsen dersom den renteinntekten for det andre selskapet i interessefellesskapet blir skattlagt med 10 prosent etter lovgivningen i det landet der inntekten tilkommer. Det andre unntaket gjelder oppkjøpsfinansiering og går ut på at dersom kjøpet av eierandelen og valg av finansieringsform er forretningsmessig motivert, så vil ikke rentebegrensningsregelen gjelde. De svenske reglene ble revidert i 2013, etter en vurdering av reglene. Fra 2013 kan fradrag likevel nektes selv om 10 prosentregelen er oppfylt, dersom Skatteverket (svenske skattemyndigheter) kan bevise at både oppkjøpet og gjel-

³⁶ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.1

³⁷ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.1

³⁸ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 4

den overveiende er motivert av skattehensyn. Begrensningen ble også utvidet til å gjelde alle interne renter uavhengig av formålet med gjelden.³⁹

Danmark har innført tre ulike regelsett som sammen skal hindre skatteplanlegging med rentefradrag. Den første regelen ble innført i 1998, og skulle forhindre tynn kapitalisering. Regelen går ut på at selskaper ikke kan fradragføre renter på gjeld som overstiger 10 millioner DNK og som samtidig overstiger fire ganger egenkapitalen. Denne begrensningen gjelder kun for interne lån. Den andre regelen som skulle hindre skatteplanlegging med rentefradrag ble innført i 2007 med et tak på rentefradraget, såkalt ”renteloftet”. Regelen begrenser skattemessig fradrag for netto finansieringskostnader til en gitt andel av selskapets aktiva. Denne regelen gjelder både for interne og eksterne lån. I 2013 gikk regelen ut på 3 prosent av skattemessig verdi av aktiva, og innenfor 21,3 MDNK gis det fullt fradrag.

Den siste regelen ble innført samtidig med ”renteloftet” i 2007. Det er en begrensning på hvor mye rentefradraget kan redusere resultatstørrelsen EBIT (Earnings Before Interest and Taxes, skattepliktig inntekt før skatt). Regelen innebærer at netto finansieringskostnader maksimalt kan redusere skattepliktig overskudd (før renter) med 80 prosent. Valutatap kan redusere EBIT. Det er imidlertid bare renter som er begrenset etter denne regelen som kan framføres ved senere år.⁴⁰

Finlands rentebegrensningsregler gjelder først fra inntektsåret 2014. Regelen går ut på at begrensningen i rentefradraget gjelder bare netto rentekostnader som overstiger 500.000 euro. Selskaper som har høyere netto rentekostnader kan bare trekke fra rentekostnader inntil 30 prosent av skattemessig EBITDA (Earnings Before Interest Taxes Deprecation and Amortization, inntekt før renter, skatt og avskrivninger). Begrensningen skal likevel ikke være høyere enn selskapets netto rentekostnader til nærstående. Renter som blir nektet ført det aktuelle inntektsåret kan framføres påfølgende inntektsår innenfor fradragsrammen det enkelte inntektsår. De finske rentebegrensningsreglene omfatter ikke kreditt- og forsikringsinstitusjoner. Rentekostnader som avskjæres kan framføres påfølgende inntektsår.⁴¹

³⁹ Prp. 1 LS (2013-14) s. 106 og 107

⁴⁰ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 4.2

⁴¹ Prp. 1 LS (2013-14) s. 107

Tyskland har rentebegrensningsregler som minner mye om de finske, med det unntak at Tyskland har valgt en konsernbekskattingsmodell som vurderer konsernet som en helhet. Her blir konsernet ansett som et eget skattesubjekt. Tyskland har hatt rentebegrensningsregler siden 2008. Terskelbeløpet her er betydelig høyere på 3 millioner euro, men den høye summen skyldes trolig at konsernet som helhet beregnes sammen. Fremføringsadgang for avskårte interne renter i Tyskland er begrenset til fem år.⁴²

Norge har innført en modell som er mest lik den Finland og Tyskland har valgt. OECD-landene har et felles mål om å motvirke denne typen skatteplanlegging, men har per i dag ikke oppnådd enighet om en ”beste praksis” for problemet. Det kan se ut til at hvilken metode som er best må vurderes ut fra landenes eget skattesystem og deres interne skatteregler.

⁴² Prp. 1 LS (2013-14) s. 107

3 Redegjørelse for sktl. § 6-41

3.1 Utgangspunkt

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for sktl. § 6-41, herunder hvem som er omfattet av bestemmelsen. Bestemmelsen tar for seg mange ulike selskapsformer. Avhandlingens hovedtema er som nevnt norske aksjeselskaper, slik at andre selskapsformer blir behandlet nokså begrenset i punkt 3.2.

Bestemmelsen innebærer at netto rentekostnader som overstiger 30 prosent av en fastsatt resultatstørrelse ikke blir fradragsberettiget, og blir avskåret. Det er imidlertid bare fradrag for renter betalt til nærstående (interne renter) som begrenses, men eksterne renter kan være med på å fortrenge fradrag for interne renter. Hvordan man beregner fradragsrammen vil bli redegjort under punkt 3.4.

Rentebegrensningsregelen begrenser bare renter på lån der långiver og låntaker er nærstående parter. Hva som menes med nærstående blir redegjort for under punkt 3.3.

For å begrense omgåelsesmuligheter er også renter på visse lån til eksterne parter omfattet av lovendringen. Visse eksterne lån vil bli ansett som interne etter sktl. § 6-41 sjette ledd. Forskriftsforslaget som kom 20. desember 2013 unntar likevel visse eksterne lån. Hvilke eksterne lån som kan omklassifiseres, samt vilkårene etter forskriftsforslaget redegjøres for i punkt 3.5.

Fradragsbegrensningen gjelder separat for hvert enkelt selskap. Hvert skattesubjekt beregnes for seg, ettersom vi i norsk skatterett ikke har konsernligning.⁴³

Renteinntekter vil fortsatt være skattepliktige fullt ut, uavhengig av om den motsvarende rentekostnaden kommer til fradrag, eller blir avskåret etter Rentebegrensningsregelen.

Sktl. § 6-41 er en sjablongregel.⁴⁴ Regelen tar sikte på en standardisert beregning og er nokså firkantet, uten rom for skjønn. Dette gjør regelen forutsigbar og gir en konsekvent håndtering

⁴³ Jf. Rt. 1997.1646 *Trigon* (s. 1653)

av regelen, men som jeg kommer inn på i punkt 3.5 er ikke alle begreper klare på bakgrunn av de rettskildene som foreligger for øyeblikket. Dette kan gjøre at regelen ikke blir like god og forutsigbar som ønsket for skattyter spesielt. Samtidig er det klart at en sjablongregel vil gjøre det lettere for skattemyndighetene å slå ned på typiske såkalte ”tynt kapitaliserte” konserner ved innføringen av en slik regel, sammenlignet med tidligere.

3.2 Hvem som omfattes av bestemmelsen

Hvem som er omfattet av Rentebegrensningsregelen følger av sktl. § 6-41 første ledd. Selskaper og innretninger som skattlegges etter sktl. § 2-2 første ledd (herunder aksjeselskaper), deltakerlignede selskaper, NOKUS-selskaper og norske filialer av utenlandske selskaper som er begrenset skattepliktige etter sktl. § 2-3 er omfattet av bestemmelsen.

Ettersom hovedformålet med bestemmelsen er å hindre uthuling av det norske selskapsskattegrunnlaget er de fleste selskaper omfattet, og derfor bør Rentebegrensningsregelen gjelde uavhengig av valgt organisasjonsform. Men det finnes likevel noen få unntak, der hensynet ikke gjør seg like gjeldende.⁴⁵

3.2.1 Aksjeselskaper og andre selvstendige skattesubjekter, sktl. § 2-2 første ledd

Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper er omfattet av Rentebegrensningsregelen, jf. sktl. § 6-41, jf. § 2-2 første ledd. Disse selskapene ligger i kjerneområdet for bestemmelsen.⁴⁶ Aksje- og allmennaksjeselskaper er selvstendige skattesubjekter, jf. sktl. § 2-2 første ledd bokstav a. Aksjeselskaper er ofte organisert i konserner, slik at flere selskaper er knyttet sammen, jf. aksjeselskapsloven § 1-3. Konsernet er gjerne organisert med et morselskap på toppen, med flere datterselskaper under hvor virksomheten drives. Disse selskapene vil da ofte ha sammenfallende økonomiske interesser og eierinteresser.

⁴⁴ Prp. 1 LS (2013-14) s. 110

⁴⁵ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.5

⁴⁶ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.5

Utenlandske selskaper med begrenset ansvar er også omfattet av sktl. § 2-2 første ledd, se bokstav e. Det avgjørende for om det utenlandske selskapet er å anse som et eget skattesubjekt er om deltakerne har begrenset ansvar for selskapets forpliktelser.⁴⁷

En rekke andre juridiske personer skattlegges også som selvstendige skattesubjekter, det gjelder samvirkeforetak, statsforetak, interkommunale selskaper, stiftelser, døds-, konkurs- og administrasjonsbo.

3.2.2 Deltakerlignede selskaper og NOKUS-selskaper

Deltakerlignede selskaper er omfattet av sktl. § 6-41 første ledd bokstav b, jf. § 10-40. I motsetning til aksjeselskaper er ikke deltakerlignede selskaper (ansvarlige selskaper, kommandittselskaper mv.) egne skattesubjekter, men deltakerne i selskapene skattlegges/ får fradrag for overskuddet/underskuddet selskapet oppebærer. Ligningen er basert på et fellesoppgjør, slik at resultatet begrenses på selskapet som om selskapet var skattyter, mens det resultatet fordeles mellom deltakerne etter deres eierposter (nettoligning).⁴⁸ Deltakerlignede selskaper har også interesse i å organisere seg i interessefellesskap, som jeg vil komme nærmere inn på under punkt 3.4.

NOKUS-selskaper er utenlandske selskaper med norske eiere med kontroll over halvparten av selskapet, hvor selskapet er hjemmehørende i et lavskatteland. De norske eierne skattlegges løpende for sin forholdsmessige del av selskapets overskudd eller ved realisasjon av eierinteressen. Selskapet som sådan eller de andre utenlandske eierne er ikke undergitt skatteplikt til Norge, det gjelder kun de norske eierne. Formålet med bestemmelsene er å forebygge skattemotivert kapitalflukt ved at norske skattytere flytter driften av sine selskaper til land med lav beskatning. Bestemmelsene tar sikte på kapitaleksportnøytralitet, slik at investeringer i utlandet blir beskattet likt som investeringer i Norge. Det vil være naturlig å inkludere disse selskapstypene i Rentebegrensningsregelen sett hen til formålet bak bestemmelsen, sammen vil regelsettene være gode midler til å hindre uthuling av det norske selskapsskattegrunnlaget.⁴⁹

⁴⁷ Jf. Rt.1919.92

⁴⁸ Zimmer og BA-HR (2010), s. 465

⁴⁹ Zimmer og BA-HR (2010), s. 391.

3.2.3 Norske filialer av utenlandske selskaper

Rentebegrensningsregelen gjelder ikke bare for norske selskaper og innretninger som er nevnt over, men også norske filialer av utenlandske selskaper som er begrenset skattepliktig til Norge etter sktl. § 2-3, jf. § 6-41 første ledd bokstav d.

Norske filialer av utenlandske selskaper, er begrenset skattepliktig etter sktl. § 2-3. En betydelig del av utenlandsk eid virksomhet i Norge er organisert gjennom fast driftssted her.⁵⁰

3.2.4 Unntak: enkeltpersonforetak, finansinstitusjoner og petroleumsselskaper

Rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41 gjelder ikke for ulike typer finansinstitusjoner som følger av bestemmelsens åttende ledd. Det vises til finansieringsvirksomhetsloven § 1-3 og § 2-1 som omfatter foretak som driver finansieringsvirksomhet. Slike foretak er å anse som finansinstitusjon etter loven.⁵¹ Begrepet finansieringsvirksomhet er definert i finansavtaleloven § 1-2, og omfatter [å] ”*yte, formidle eller stille garanti for kreditt eller på annen måte medvirke med finansiering av annet enn egen virksomhet*”. Det er gjort en del unntak fra hovedregelen i nr. 1 til nr. 7 for handlinger som ikke er av slik karakter at loven får anvendelse.⁵² Det fremgår av finansvl. § 2-1 at morselskap i finanskonsern eller i del av et finanskonsern er å anse som finansinstitusjon.

Enkeltpersonforetak er ikke en av selskapsformene som er tatt med i bestemmelsen, og kan etter analogislutning med støtte i forarbeidene tale for at de ikke skal omfattes av regelen.⁵³ Enkeltpersonforetak vil ikke ha den samme muligheten til å skatteplanlegge, og spesielt med en terskel på 5 MNOK, skal det mye til før bestemmelsen ville kunne ramme et enkeltpersonforetak.

⁵⁰ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.5.

⁵¹ Rettsdata – Lovkommentar – finansieringsvirksomhetsloven §1-3 note 16 (Keiserud, 2012)

⁵² Myklebust (2011) s. 103

⁵³ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.5

Petroleumsselskaper som er omfattet av petroleumsskatteloven § 3d er ikke omfattet av Rentebegrensningsregelen, jf. sktl. § 6-41 niende ledd.

3.3 Nærstående parter

Det må foreligge et interessefellesskap mellom långiver og låntaker, slik at selskapene anses som nærstående, for at rentene på lån skal kunne avskjæres, jf. sktl. § 6-41 første ledd, første punktum. Hva som menes med ”nærstående” fremgår av bestemmelsens fjerde ledd bokstav a til d. Bestemmelsen omfatter både selskap mv. som låntakeren har betydelig direkte eller indirekte eierinteresse i. Og personer og selskap mv. som har ”betydelig” direkte eierinteresse i låntakeren. Med betydelig menes her mer enn 50 prosent direkte eller indirekte eierinteresse.

I sktl. § 6-41 fjerde ledd bokstav a heter det: ”[Med nærstående etter denne paragraf menes] selskap eller innretning som låntakeren, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent”.

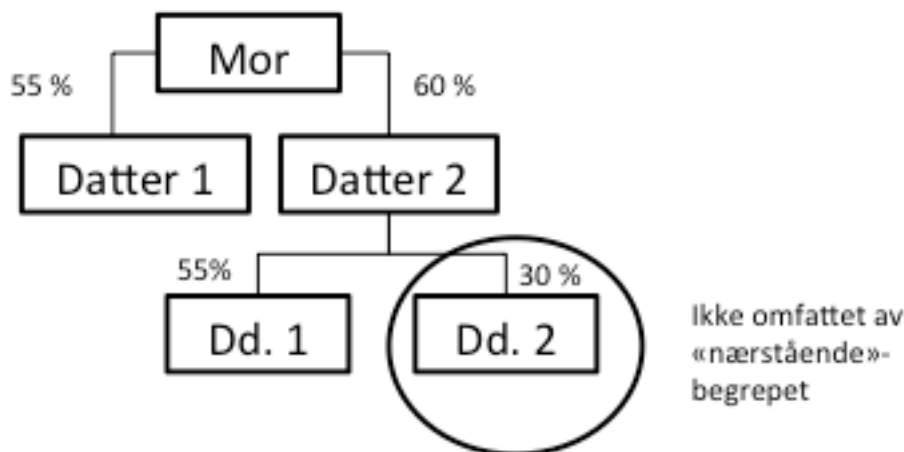
Definisjonen av nærstående må anses som nokså vid og omfattende. Både indirekte og direkte eierandel og kontroll på minst 50 prosent er omfattet, samt familieforhold, jf. bokstav d. Det fremgår av forarbeidene at bestemmelsen skal tolkes på samme måte som nærståendebegrepet etter ligningsloven § 4-12 som gjelder oppgave- og dokumentasjonsplikt på transaksjoner mellom nærstående. Det er en fordel å benytte kriterier som allerede er innarbeidet i skatteavgivningen.⁵⁴ Sktl. § 6-41 fjerde ledd er derfor utformet på samme måte som lignl. § 4-12 fjerde ledd. Ved en eierandel på eller kontroll med over 50 prosent har långiver en bestemmende innflytelse over låntaker. Dette er grunnen til at terskelen har blitt lagt på 50 prosent, og ikke 90 prosent som gjelder for skattekonserner etter konsernbidragsreglene.⁵⁵ I Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.11.3 vises det til forarbeidene til ligningsloven § 4-12, Ot.prp. nr. 62 (2006-2007) punkt 6.5.1.3 og hva som menes med kravet til nærstående etter ligningsloven § 4-12.

⁵⁴ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.11.1

⁵⁵ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.11.3

Hva som menes med eierskap er nokså klart. Man tar utgangspunkt i hvor store eierandeler vedkommende har i selskapet. Alle eiendeler på over 50 prosent vil være omfattet.

Figur 1

I denne figuren vil det kun være datterdatter 2 som ikke er omfattet av bestemmelsen, datter 2 har kun 30 prosent eierandeler i dette.

3.3.1 Kontroll

Hva som menes med ”kontrollerer” i sktl. § 6-41 fjerde ledd er mer uklart, men det tar sikte på andre muligheter for å kunne ha bestemmende innflytelse på et selskap, utover eierskap. Som eksempler på slike tilfeller trekker forarbeidene frem rådighet over stemmeflertall på generalforsamling, retten til å velge flertall av styremedlemmer eller hvor en gjennom avtale er sikret bestemmende innflytelse over et selskap eller person.⁵⁶ Hvorvidt det foreligger kontroll på annet grunnlag enn eierskap, må vurderes konkret i det enkelte tilfellet.⁵⁷

3.3.2 Indirekte eierskap

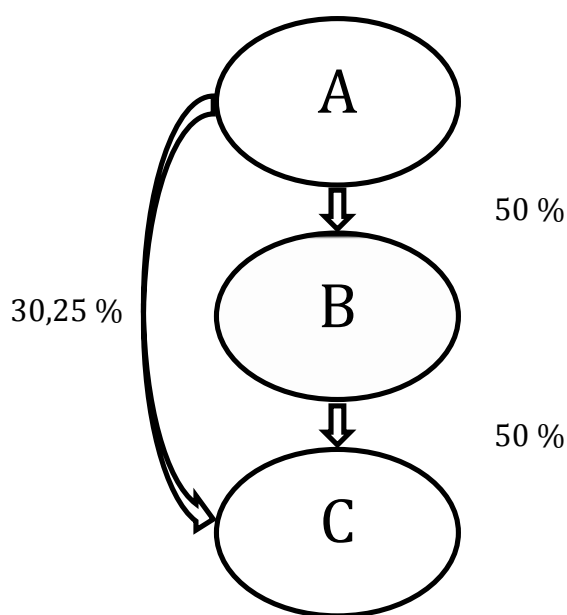
Indirekte eierskap hvor eierandelen i hvert ledd er på mer enn 50 prosent er omfattet av sktl. § 6-41 fjerde ledd. Ved beregning av eierskap skal alle eierandeler på minst 50 prosent tas med i

⁵⁶ Ot.prp. nr. 62 (2006-2007) punkt 6.5.1.3 (s.43)

⁵⁷ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.11.3

beregningen, selv om man ved å multiplisere eierandelene kommer frem til eierandel på under 50 prosent. Forutsatt at det er flere nærstående, skal man ved beregningen av om kravet til eierskap er oppfylt, ta hensyn til den samlede innflytelsen.⁵⁸ Anta eksempelvis at selskap A eier 55 prosent i selskap B, som igjen eier 55 prosent i selskap C, etter en matematisk beregning vil A kun ha 30,25 prosent eierandel i selskap C. Her vil likevel eierkravet være oppfylt, ettersom hvert ledd eies med mer enn 50 prosent.

Figur 2

3.3.3 Tidspunkt for kontroll eller eierskap

Som det fremgår av sktl. § 6-41 fjerde ledd siste punktum er det nok at låntaker og långiver har vært nærstående på noe tidspunkt i løpet av året. Av frykt for uheldige tilpasninger valgte departementet et meget strengt kriterium, fremfor siste dag i inntektsåret som gjelder både for konsernbidrag⁵⁹ og for den generelle rentefradragsregelen⁶⁰.

⁵⁸ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.11.3

⁵⁹ Sktl. §§ 10-2 til 10-4

⁶⁰ Sktl. § 6-40

3.4 Beregning av fradragsrammen

Lovendringen innebærer en sjablongmessig avskjæring av interne netto rentekostnader, dersom selskapets samlede netto rentekostnader er over 30 prosent av beregningsgrunnlaget. Fradragsbegrensningen kommer ikke til anvendelse dersom selskapets samlede netto rentekostnader er lavere enn 5 MNOK, jf. sktl. § 6-41 tredje ledd.

3.4.1 Beregningsgrunnlaget – EBITDA

Beregningen av grunnlaget etter sktl. § 6-41 er skattemessig tilnærmet resultatbegrepet EBITDA (Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization/ resultat før rentekostnader, skatt og avskrivninger).⁶¹ EBITDA er en økonomisk måling av lønnsomheten av selskapets drift, og kan brukes til å analysere og sammenligne lønnsomheten mellom virksomheter og bransjer.⁶² I Høringsnotatet av 11. april 2013 sies det at EBITDA er ”en indikator på debtors kontantstrøm”, og at dette belyser debtors evne til å betjene renter og avdrag på lån.⁶³

Ved beregning av fradragsrammen på 30 prosent tas det utgangspunkt i skattyters alminnelige inntekt før eventuell rentebegrensning. Netto rentekostnader og skattemessige avskrivninger blir lagt til i dette beregningsgrunnlaget. Skattemessige avskrivninger er kostnader man får fradrag for,⁶⁴ og dette ”tilbakeføres” og er med i beregningsgrunnlaget etter sktl. § 6-41. Ved netto rentekostnader legger man sammen både interne og eksterne rentekostnader.

Hvert selskap skal beregnes for seg, selv om selskapet inngår i et konsern.⁶⁵ Hvert selskap anses som et eget skattesubjekt – her som ellers i norsk skatterett. Alminnelig inntekt er et netto inntektsbegrep⁶⁶, som betyr at det tas utgangspunkt i skattepliktig inntekt et skattesub-

⁶¹ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.3.1 s. 17

⁶² <http://www.investopedia.com/terms/e/ebitda-margin.asp> (21. april 2014)

⁶³ Høringsnotat av 11. april 2013, punkt 5.3.1

⁶⁴ Zimmer og BA-HR (2010) s. 105

⁶⁵ Presisert av Høyesterett i Rt.2007.1025

⁶⁶ Matre (2012) s. 39

jekt har opptjent i løpet av et inntektsår, og det blir trukket (fradrag) fra relevante kostnader pådratt for å erverve skattepliktig inntekt.⁶⁷ Skattefrie inntekter etter fritaksmetoden (sktl. § 2-38) regnes ikke med i alminnelig inntekt. Etter departementets syn ville det kunne ha åpnet for uheldige tilpasninger i form av utbytte- og aksjetransaksjoner innad i interessefellesskapet, ved å tillate skattefrie inntekter etter fritaksmetoden med i beregningsgrunnlaget.⁶⁸ Framførbart underskudd fra tidligere år kan være med på å redusere den alminnelige inntekten, samt gitt eller mottatt konsernbidrag er også med i beregningen av grunnlaget.

Underskudd kan en skattyter få ved å ha negativ inntekt et år, dette kan skje som følge av at skattyter i løpet av et inntektsår har fradragsberettigede kostnader som overstiger inntektspostene. Det følger av sktl. § 14-6 at det gis rett til fradrag for underskudd som skattyteren har hatt i et forutgående år. I sktl. § 6-3 heter det at *”Når fradragsberettigede kostnader overstiger inntekter fra samme inntektskilde, gis det fradrag for underskuddet i inntekt fra andre inntektskilder.”* Det er derfor naturlig at fremførbart underskudd skal være med i beregningen av grunnlaget for rentebegrensningen. Nærmere om underskudd til fremføring kommer jeg inn på i punkt 4.3.2.

Konsernbidrag kan gis etter reglene i sktl. §§ 10-2 til 10-4. Konsernbidrag på vilkår gitt i nevnte bestemmelser gir rett til fradrag hos yteren, og motsvarende som inntekt hos mottakeren. Som følge av dette, skal konsernbidrag inngå i beregningen for grunnlaget. Mer om konsernbidragsreglene kommer jeg inn på i punkt 4.3.3.

Det skilles mellom interne og eksterne renter ved beregningen av om interne renter skal avskjæres. Maksimalt fradrag for interne renter utgjør 30 prosent av beregningsgrunnlaget, dersom netto rentekostnader er på mer enn 5 MNOK.

Med interne renter menes renter betalt til nærstående person, selskap eller innretning.

Som sagt over tas det utgangspunkt i alminnelig inntekt, og man legger til netto interne og eksterne renter (EBITDA). På denne måten er netto eksterne renter med på å redusere fradraget krone for krone. Dersom netto eksterne renter overstiger det maksimale fradraget, vil ing-

⁶⁷ Sktl. § 6-1 første ledd.

⁶⁸ Prp. 1 LS (2013-14) s. 112

en del av de netto interne rentene gå til fradrag. Eksterne renter er ikke selv gjenstand for avskjæring, men kan altså fortrenge fradrag for interne renter. Eksterne renter er renter betalt til en uavhengig tredjeperson, som man ikke har felles økonomisk interesse med, for eksempel en bank eller en annen finansinstitusjon.

Eksterne lån som en nærstående har stilt sikkerhet for er etter sktl. § 6-41 sjette ledd er imidlertid omfattet av Rentebegrensningsregelen, og regnes på visse vilkår som interne rentekostnader. Det redegjøres nærmere for dette unntaket i punkt 3.6.

Begrunnelsen for at skattemessig – og ikke regnskapsmessig – EBITDA ble valgt som beregningsmetode, er at skattyter har mindre påvirkning over de skattemessige størrelsene fremfor de regnskapsmessige størrelsene.⁶⁹ Dette som følge av at det kan være forskjeller mellom skattemessig og regnskapsmessig tidfesting, men dette vil jeg ikke gå nærmere inn på.

3.4.2 Prosentandel

Netto rentekostnader må ligge innenfor 30 prosent av beregningsgrunnlaget for at interne rentekostnader ikke skal avskjæres, jf. sktl. § 6-41 tredje ledd. I forarbeidene er denne prosentandelen hevet fra 25 prosent til 30 prosent, sammenlignet med det som ble presentert i det første høringsnotatet. 30 prosent ble til slutt valgt på grunnlag av en samlet vurdering av armlengdeprinsippet, andre lands tilsvarende rentebegrensningsregler og hensynet til norsk virksomhets konkurranseevne.⁷⁰

3.4.3 Terskelverdi

I sktl. § 6-41 tredje ledd er det fastslått en terskelverdi på 5 MNOK. Det innebærer at selskaper som har rentekostnader under 5 MNOK ikke rammes av begrensningen, og får følgelig ingen avskjæring i sine rentefradrag. Dersom Rentebegrensningsregelen derimot kommer til anvendelse, vil den gjelde fra første krone, og ikke som et ”bunnfradrag” fra og med 5 MNOK.

⁶⁹ Prp. 1 LS (2013-14) s. 111

⁷⁰ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.7.2

3.4.4 Illustrasjon av Rentebegrensningsregelen

3.4.4.1 Eksempel på fradragsbegrensning for et selskap med positivt resultat i inntektsåret

I dette eksemplet har selskapet alminnelig inntekt på 150. Selskapet har også 50 i skattemessige avskrivninger, 80 i interne rentekostnader, samt 20 i eksterne rentekostnader. For å komme frem til fradragsrammen for rentebegrensningen legger man sammen disse tallene, og kommer fram til at selskapets beregningsgrunnlag er på 300. Dette gir en begrensning av rentefradrag på 90. Alminnelig inntekt øker i eksemplet her med 10 fordi det ikke gis fullt fradrag for de interne rentekostnadene. Det fradraget som nektes i inntektsåret (10) kan framføres til fradrag de påfølgende ti årene innenfor fradragsrammen for det aktuelle inntektsår.

Alminnelig inntekt (før fradragsbegrensning)	150
+ Skattemessige avskrivninger	50
+ Netto skattemessige interne rentekostnader	80
+ Netto skattemessige eksterne rentekostnader	20
= Beregningsgrunnlag	300

30 % av beregningsgrunnlaget	90
- Netto skattemessige eksterne rentekostnader	-20
<i>= Fradragsramme for interne rentekostnader</i>	<i>70</i>

Netto skattemessige interne rentekostnader	80
- Fradragsramme for interne rentekostnader	-70
<u>Rentefradragsbegrensning</u>	<u>10</u>

Alminnelig inntekt (før fradragsbegrensning)	150
+ Rentefradragsbegrensning	+10
= Alminnelig inntekt (etter fradragsbegrensning)	160

3.5 Rentekostnader

3.5.1 Det vanlige rentebegrepet

Det følger av lovens ordlyd at det er netto interne rentekostnader som skal gjelde for fradragsbegrensningen. Med netto rentekostnader menes rentekostnader fratrukket renteinntekter, jf. sktl § 6-41 annet ledd første punktum. For å kunne avgjøre hvilke kostnader som kan fradras etter sktl. §6-41 annet ledd må det først klargjøres hva som menes med renter. Videre skilles det mellom interne og eksterne renter som nevnt i punkt 3.4.1. Sktl. § 6-41 henviser direkte til det generelle rentebegrepet i sktl. § 6-40, slik at det er gjeldsrenter man kan kreve fradrag for. Verken rentebegrepet eller gjeldsbegrepet er definert i loven eller forarbeidene. I juridisk teori er det uttrykt at gjeldsrentebegrepet må bestemmes ut fra den økonomiske realitet. Det må dreie seg om *”ytelser til långiver som vederlag for kredittytelse”*.⁷¹ Renter er med andre ord den prisen man må betale for å låne kapital.

Rentebegrepet har sitt opphav i privatretten. Og her som ellers i skatteretten er det naturlig å ta utgangspunkt i det privatrettslige innholdet i begrepet. I Boligbeskatningskomiteens utredning i NOU 1973:3 antas det at det *”neppe [foreligger] noen forskjell mellom skattelovens og det alminnelige obligasjonsrettslige gjelds- og gjeldsrentebegrep”*.⁷² I privatretten er det vanlig å skille mellom ulike typer renter, og jeg kommer nærmere inn på ulike rentetyper nedenfor.

En forutsetning for fradragsrett for renter er at debitor er rettslig forpliktet til å betale renter. Plikt til å betale renter kan følge av ulike rettsgrunnlag, for eksempel ved avtale, lov eller sedvane. Det følger av høyesterettspraksis at renter ikke lenger krever særskilt lovhjemmel.⁷³ Det må ha skjedd en oppofrelse på debtors hånd for rett til fradrag for betalte renter, som vi kjenner igjen for andre fradrag i skatteretten. Det er ikke bare renter i seg selv som gir grunnlag for fradrag. I forarbeidene til lovreformen av 2006 (om fritaksmetoden) uttales det:

⁷¹ Zimmer (2014) s. 220

⁷² NOU 1973:3 s. 15

⁷³ Rt.2002.71 (s. 76)

*”Rentebegrepet i denne bestemmelsen omfatter ikke bare rene renter, men også gebyrer, provisjoner mv. som betales til kreditor i forbindelse med lånet. Finansieringskostnader til andre enn kreditor anses normalt ikke som rente.”*⁷⁴

Betaling som ikke er godtgjørelse for kreditt faller dermed utenfor rentebegrepet.

3.5.2 Utvidet rentebegrep

I sktl. § 6-41 annet ledd gjøres det enkelte presiseringer av hva som skal medregnes i rentebegrepet. I forarbeidene til sktl. § 6-41 går det fram at det ikke bare er det naturlige rentebegrepet som er omfattet av bestemmelsen. Det er usikkert om bestemmelsen er uttømmende, etter som lovens forarbeider viser til ulike finansielle instrumenter som de ikke har gitt plass til i selve lovteksten. Som påpekt ovenfor bygger rentebegrepet i sktl. § 6-41 annet ledd direkte på det generelle rentebegrepet i § 6-40. Alle kostnader som er omfattet av § 6-40 vil være omfattet av Rentebegrensningsregelen, med mindre annet er bestemt.⁷⁵ Departementet viser til at det vil komme en forskrift som fastsetter nærmere hvilke poster som medregnes som renter etter sktl. § 6-41, men noe slikt forskriftsforslag foreligger imidlertid ikke per i dag.⁷⁶

3.5.2.1 Sammensatte obligasjoner

Den første presiseringen av rentebegrepet fremgår av sktl. § 6-41 annet ledd annet punktum. Tap og gevinst på sammensatte obligasjoner som ikke kan dekomponeres for skattemessige formål er omfattet av rentebegrepet. Konvertible obligasjoner og andre sammensatte obligasjoner består av to elementer: en obligasjonsdel og et annet element. I forarbeidene vises det eksempelvis til at det andre elementet kan være en underkursobligasjon kombinert med en utstedelsesrett til aksjer. I realiteten blir instrumentets underkurselement ansett som et rentelement.⁷⁷ Ordlyden i bestemmelsen sier at tap og gevinst på sammensatte obligasjoner ”[...] regnes i sin helhet som renteinntekt eller rentekostnad” (min understrekning). Dette tilsier at hele renteelementet skal regnes med, slik at det ikke skal skilles ut av gevinsten eller tapet.

⁷⁴ Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) pkt. 6.5.3.4

⁷⁵ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8

⁷⁶ Per. 21. april 2014

⁷⁷ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.5

Forutsetningen for at den sammensatte obligasjonen skal falle inn under rentebegrepet, er at det ikke kan dekomponeres for skattemessige formål. Konvertible obligasjoner skal i alminnelighet ikke dekomponeres.⁷⁸ Men dersom det foreligger tvil om en type sammensatt obligasjon må det foretas en konkret vurdering og det vises til de aktuelle rettskildene på området.⁷⁹

Dersom det foreligger tvil om den sammensatte obligasjonen kan dekomponeres for skatteformål, må det vurderes etter de retningslinjer som følger av Rt.2011.1620 (REC-dommen). REC-dommen handler i utgangspunktet om konvertible obligasjoner og forholdet til fritaksmetoden. Høyesterett uttalte at konvertible obligasjoner som helhet skulle behandles som realisasjon av fordringer, jf. sktl. § 9-3 første ledd bokstav c nr.1, slik at de ikke falt inn under fritaksmetoden etter sktl. § 2-38. På bakgrunn av juridisk teori og praksis fant Høyesterett fant ikke grunnlag for å dekomponere obligasjonen i en tegningsrettsdel og en fordringsdel.

3.5.2.2 Fordring til under- eller overkurs

Under- og overkurs er etter sktl. § 6-41 annet ledd tredje punktum omfattet av rentebegrepet. Med underkurs menes når det ved låneopptaket utbetales mindre enn innløsningskursen. Underkursen blir dermed å anse som et renteelement, noe den også er etter sktl. § 6-40. Underkurselementet blir skattepliktig inntekt for långiver, jf. sktl. § 5-1, jf. § 5-20. Mens det på den annen side er fradragsberettiget for låntaker, jf. sktl. § 6-40. Underkursen blir fordelt på antall år, og skattlagt årlig hos skattyter.

Overkurs er når lån tas opp til en høyere pris enn innløsningskursen. Ved overkurslån betaler ofte låntaker høyere rente på lånet enn normal markedsrente, som kompensasjon for en høyere utbetaling. Over- og underkurs oppstår også på annenhåndsmarkedet, og etter gjeldende rett skal over- og underkurs på annenhåndsmarkedet skattlegges først ved realisasjon. Derfor er over- og underkurs på annenhåndsmarkedet unntatt fra hva som anses som rentekostnad etter Rentebegrensingsregelen i sktl. § 6-41 annet ledd fjerde punktum.

⁷⁸ Skatteetaten (2014) punkt 3.2 Rentekostnader – fradragsbegrensning i interessefellesskap

⁷⁹ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.5 og Rt.2011.1620

3.5.2.3 Omkostninger

Omkostninger ved låneopptak gir fradrag rett etter det generelle rentebegrepet i sktl. § 6-40. Etter ligningspraksis skal omkostninger som beregnes av långiver, likestilles med renter. Det gjelder formidlingsprovisjon, portoomkostninger, fornyelsesprovisjon, etableringsgebyr, behandlingsgebyr og innfrielsesgebyr.⁸⁰

3.5.2.4 Garantiprovisjon

Garantiprovisjon inngår i rentebegrepet, og er direkte omtalt i forarbeidene,⁸¹ men er ikke medtatt i lovteksten. Garantiprovisjon er provisjon til andre enn långiver for å stille garanti for lån, og er etter ligningspraksis fradagsberettiget som rentekostnad etter sktl. § 6-40. Det er en betingelse at provisjonen tilsvarer den høyere renten som låntaker måtte ha betalt dersom han alene påtok seg risikoen ved mislighold av lånet.⁸²

3.5.2.5 Byggelånsrenter

Gjeldsrenter som påhviler byggherren/kjøper under byggingen er fradagsberettiget. Byggelånsrenter kan etter gjeldende rett tillegges byggets inngangsverdi eller fradragføres etter skattyters valg. Dette er lagt til grunn i langvarig ligningspraksis.⁸³ Hvorvidt byggelånsrenter tillegges inngangsverdien til bygget eller fradragføres som renter gjelder uavhengig av behandlingen i et eventuelt regnskap. Det samme gjelder for egentilvirkning av andre driftsmidler.⁸⁴ Dersom skattyter overtar et bygg fra entreprenøren, er det normalt entreprenøren som er ansvarlig for gjelden i byggeperioden. Kjøper kan ikke få fradrag for rentene på gjelden før han selv er ansvarlig for gjelden. Kjøper blir normalt ansvarlig for rentene ved overlevering av bygget. Renter som beregnes i tidsrommet før bygget overtas, kan ikke anses som renter,

⁸⁰ Skatteetaten (2014) punkt 6.23.1 - Renter av gjeld

⁸¹ Prp. 1 LS (2013-14) punkt.

⁸² Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.1

⁸³ Ot.prp. nr. 26 (2005-06) punkt 6.5.1.2 B (i)

⁸⁴ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.1

men må regnes som en del av byggets kostpris.⁸⁵ *Aktiverte* byggelånsrenter vil i utgangspunktet anses som renter, men vil tillegges byggets inngangsverdi, slik at det inngår i byggets skattemessige verdi, og kommer ikke til fradrag direkte. Rentene vil først komme til fradrag ved et gevinst-/tapsoppgjør ved realisasjon av bygget, eller gjennom avskrivninger. Dette innebærer at aktiverte byggelånsrenter ikke inngår i beregningen av netto rentekostnader etter Rentebegrensningsregelen.⁸⁶

3.5.3 Unntak fra rentebegrepet

3.5.3.1 Valutakursendringer og rente- og valutaderivater

Valutakursendringer og rente- og valutaderivater er ikke nevnt i lovteksten. Derimot er det angitt i forarbeidene at disse er unntatt fra rentebegrepet, i likhet med aktiverte byggelånsrenter. Valutakursendringer med gevinst og tap på valuta over lenger tid tidfestes etter portefølje- og reverseringsprinsippet i sktl. § 14-5 femte ledd. I relasjon til valutakursendringer vises det i forarbeidene til at det mest sannsynlig ikke vil være noen parallellitet mellom selskapets valutagevinster og -tap og selskapets netto rentekostnader.⁸⁷ Valutaderivater er finansielle instrumenter der verdien er avledet fra et underliggende objekt som består av et verdipapir eller lignende.⁸⁸ Rente- og valutaderivater brukes som sikring mot endringer i finansmarkedet, og minsker risikoen som ville ha falt på det underliggende objektet. Av avgrensningssyn mellom valutaderivater og valutagevinster og -tap er begge unntatt fra rentebegrepet i Rentebegrensningsregelen.⁸⁹

⁸⁵ Utv.1973.88 (SKD 12.desember 1973)

⁸⁶ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.1

⁸⁷ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.3

⁸⁸ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.3

⁸⁹ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.8.4

3.6 Visse eksterne lån

3.6.1 Utgangspunktet

I utgangspunktet gis det fullt fradrag for eksterne renter. Det gjelder imidlertid et unntak fra dette i sktl. § 6-41 sjette ledd. Der fremgår det at renter betalt til ekstern långiver likevel skal anses som interne renter i to tilfeller, ved ”back-to-back” lån og ved at nærstående har stilt sikkerhet for gjelden.

Etter bokstav b gjelder det unntak dersom nærstående til låntaker har en fordring mot långiver, og fordringen har sammenheng med gjelden, såkalte ”back-to-back” lån. Anta eksempelvis at et morselskap samtidig med at datterselskapet opptar et lån i banken og gjør et innskudd i banken med ca. samme beløp. Dersom det kan påvises sammenheng mellom lånet og innskuddet (fordringen), vil transaksjonen være omfattet av Rentebegrensningsregelen, og rentene vil bli ansett som interne.

Etter bokstav a gjelder det unntak der en nærstående part har stilt sikkerhet for gjelden. Eksempel på dette kan være rentekostnader som et datterselskap har til en ekstern part, typisk en bank, og rentene anses som interne fordi morselskapet eller et annet selskap i konsernet har stilt sikkerhet for gjelden. Det samme vil gjelde dersom et morselskap har opptatt et eksternt lån, og datterselskapet har stilt sikkerhet for gjelden. I begge tilfeller vil de eksterne rentene bli omklassifisert som interne etter bestemmelsens sjette ledd.

3.6.2 Unntak for sikkerhetstillelse fra nærstående part

Finansdepartementet sendte ut på høring høringsnotat av 20. desember 2013 om utfyllende forskrift om begrensning av fradrag for renter i interessefellesskap – sikkerhetsstillelse fra nærstående part. Forslaget innebærer i korte trekk unntak fra sktl. § 6-41 sjette ledd bokstav a om at renter på lån til en uavhengig tredjepart anses som interne renter dersom en nærstående part har stilt sikkerhet for gjelden. Forslaget gir adgang for nærstående til å stille visse typer oppstrøms- og nedstrømsgarantier uten at låneforholdet blir ansett som internt.⁹⁰ Forskrifts-

⁹⁰ Nyhetsbrev BA-HR

forslaget er begrunnet i at sikkerhetsstillelse fra for eksempel morselskap gjør det mulig for et datterselskap å ta opp et høyere lån hos en uavhengig långiver, enn for andre selskaper uten den samme sikkerhetsstillelsen. Det vises til at den økonomiske realiteten bak et lån med slik sikkerhetsstillelse vil være den samme som om selskapet hadde tatt opp intern gjeld innad i interessefellesskapet.⁹¹ Forskriftsforslaget tar sikte på å hindre omgåelser av det nye regelverket i sktl. § 6-41, slik at det er realiteten bak lånet som er avgjørende for om gjelden skal anses som intern eller ekstern.

I høringsnotatet presenteres tre ulike unntak fra hovedregelen i sktl. § 6-41, og et ”unntak fra unntaket”.⁹² Det første gjelder ved sikkerhetsstillelse fra underliggende selskap, og låntaker har en eierandel på minst 90 prosent i selskapet som stiller sikkerhet for lånet. Eierandelkravet er det samme som gjelder for konsernbidrag etter sktl. § 10-4. Men forskriftsforslaget krever imidlertid ikke at vilkårene for konsernbidrag er oppfylt. Det fremgår av høringsnotatet at indirekte eierskap er omfattet, og kan kvalifisere for unntak. Sikkerhetsstillelse for søsterselskap er derimot ikke omfattet av det første unntaket.⁹³ Forslaget innebærer at dersom et holdingselskap har tatt opp ekstern gjeld med sikkerhet i datterselskapets eiendeler, vil holdingselskapets renter til banken ikke være gjenstand for avskjæring dersom morselskapet eier mer enn 90 prosent av datterselskapet.

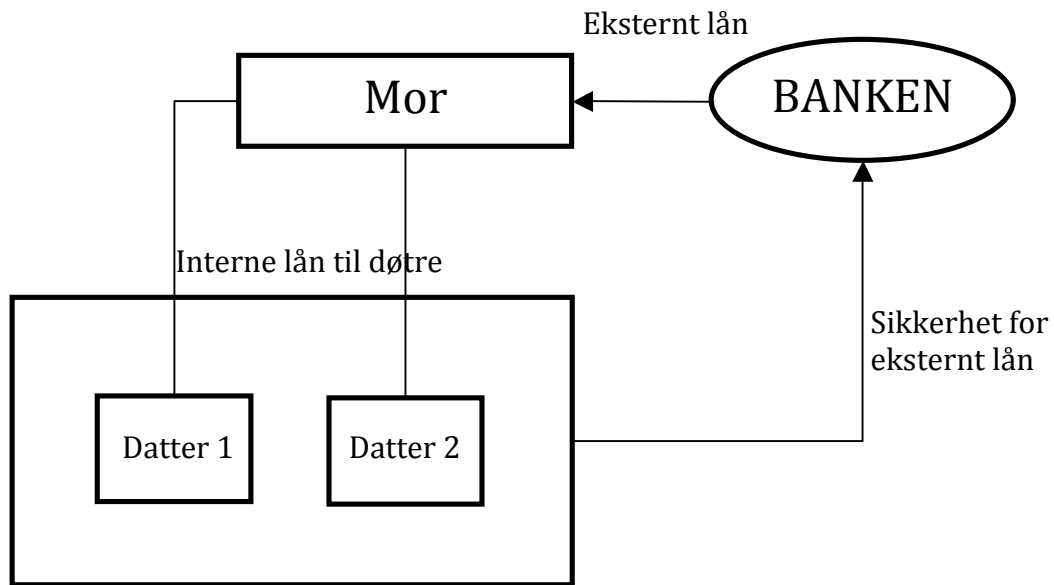
⁹¹ Høringsnotat 20. desember 2013 punkt 2.1

⁹² Nyhetsbrev BA-HR

⁹³ Høringsnotat 20. desember 2013 punkt 2.2

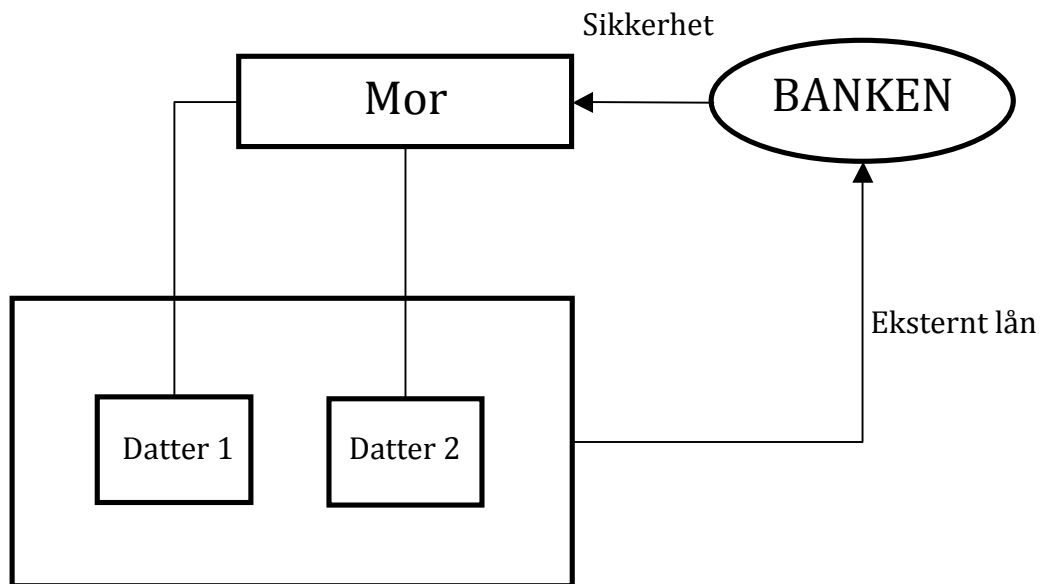
Figur 3: Illustrasjon av forskriftsforslaget alternativ 1

Under forutsetning av at Mor eier over 90 prosent i døtrene vil det eksterne lånet bli ansett som eksternt etter Rentebegrensningsregelen, og falle inn under unntaket i forskriftsforslagets første alternativ. Lånene mellom Mor og døtrene vil imidlertid falle inn under Rentebegrensningensregelen som interne lån.

Figur 4: Illustrasjon av forskriftsforslaget alternativ 2

Under forutsetning av at Mor eier over 90 prosent i døtrene, vil disse eksterne lånene til døtrene fra banken falle under unntaket i forskriftsforslaget, og dermed anes som ekstern etter Rentebegrensningsregelen, på tross av sikkerhetsstillelsen.

Det andre unntaket gjelder for negative pantsettelseserklæringer i et underliggende selskap, uten at det stilles krav til størrelse på eierandelen, slik som i det første unntaket. Dersom det er sammenheng mellom den negative pantsettelseserklæringen og lånet morselskapet har opptatt, vil det være omfattet av dette unntaket. Eierskapet kan være både direkte og indirekte.⁹⁴

Det tredje unntaket gjelder for sikkerhet i form av pant i eierandel i nærstående låntaker. For eksempel hvis en nærstående part stiller sine aksjer i låntakeren som sikkerhet for et lån, så er det verdien av aksjene i låntakerselskapet selv som er grunnen til at selskapet har fått høyere gjeldsgrad. Sikkerhet i fordring på nærstående foreslås derimot ikke unntatt, det vises til at låntaker da kunne benytte denne som sikkerhet uavhengig av interessefellesskapet og tatt opp ekstern gjeld.⁹⁵

⁹⁴ Høringsnotat 20. desember 2013 punkt 2.3

⁹⁵ Høringsnotat 20. desember 2013 punkt 2.4

For å hindre omgåelser er det foreslått et unntak fra unntaket. Det er foreslått visse begrensninger som gjør at sikkerhetsstillelse, ved sikkerhet fra underliggende selskap og ved negativ pantsettelseserklæring fra underliggende selskap, likevel er å anse som interne. Dette gjelder dersom det underliggende selskapet som har stilt sikkerhet nyter godt av sikkerhetsstillelse fra en nærstående part, som selv ikke kan stille sikkerhet direkte overfor låntaker uten at gjelden blir ansett som internt.⁹⁶ Dette gjelder både ved direkte og indirekte eierandel i det underliggende selskapet. Forskriftsforslagets ”unntak fra unntaket” innebærer at disse formene for sikkerhetsstillelse setter oss tilbake i unntaket i sktl. § 6-41 sjette ledd bokstav a, nemlig at rentene anses som interne. Anta eksempelvis at et underliggende selskap C har stilt sikkerhet for sitt morselskap Bs lån, og Bs morselskap A har stilt sikkerhet til fordel for selskap C, skal rentene på Bs lån anses som interne.

Forslaget innebærer også at ved konsernkontoordninger med kredittramme og ved sikkerhetsstillelse fra selskapene i fellesskap, vil bare rentene på morselskapets gjeld til banken anses som eksterne renter.

⁹⁶ BA-HR nyhetsbrev

4 Effekten av regelen for norske aksjeselskaper

Konsekvensene for norske aksjeselskaper som er organisert i konsern etter Rentebegrensningsregelen kan bli store. Den effektive skattesatsen vil øke for selskaper som blir omfattet av bestemmelsen. Andre land som Sverige, Danmark, Tyskland og Finland har, som omtalt i punkt 2.3, også innført regler som tar sikte på å hindre internasjonal skatteplanlegging gjennom regler som begrenser rentefradrag. Disse landene har imidlertid kombinert innføring av rentebegrensningsregler med en reduksjon av de formelle rentesatsene.⁹⁷ Finland for eksempel har gått fra skatteprosent på 24,5 til 20 prosent.⁹⁸ Norge, på den annen side, har redusert skattesatsen med 1 prosentpoeng, noe som vil minke belastningen marginalt. Med en skattesats på 27 prosent vil den effektive skattesatsen for norske konserner likevel øke ved innføringen av Rentebegrensningsregelen, da disse konsernene ikke har mulighet til å plassere renteinntektene i selskaper i utlandet. På denne måten kan regelverket være diskriminerende overfor norske skattytere i interessefellesskap, sammenlignet med enkeltstående selskap.⁹⁹

Ettersom regelen får virkning fra og med inntektsåret 2014 har selskapene måtte foreta en rekke omstruktureringer og andre tiltak allerede før årsskiftet 2014 for ikke å bli rammet av bestemmelsen. Regelverket kan ha ført til raske og muligens forhastede beslutninger av utelukkende skattemessige hensyn, og slik har nok ikke skattemyndighetene ønsket at regelen skulle virke. Skatteretten bygger på en rekke prinsipper og hensyn som lovgiver skal ta hensyn til ved utformingen av nye lovbestemmelser. Jeg skal ta for meg noen av disse i lys av Rentebegrensningsregelen i punkt 4.1.

Rentebegrensningsregelen er en kompleks regel, og vil påvirke andre regelsett på ulike måter. Hvilke faktiske virkninger regelen vil få for andre skatteregler vil bli redegjort for i punkt 4.3. Mens regelens mer praktiske betydning vil bli redegjort for under punkt 4.4.

⁹⁷ Høringsuttalelse Advokatforeningen 24. juni 2013

⁹⁸ Høringsuttalelse Advokatforeningen 24. juni 2013

⁹⁹ Høringsuttalelse KPMG, punkt 1

Bestemmelsen vil som tidligere nevnt gjøre at mange selskaper velger å omorganisere og gjøre tilpasninger. Noen av de ulike tilpasningsmulighetene norske selskaper kan foreta, kommer jeg nærmere inn på til slutt under punkt 4.5.

4.1 Rentebegrensningsregelen i lys av noen grunnleggende prinsipper

4.1.1 Økonomisk dobbeltbeskatning

Ved avskjæring av interne netto rentekostnader og anvendelse av rentebegrensningsregelen, vil det norske aksjeselskapet som har gitt det andre konsernselskapet et lån, bli skattepliktig for renteinntektene dette oppebærer med vanlig skattebelastning på 27 prosent, uavhengig om det andre selskapet får fradrag eller ikke. Det innebærer at dersom låntakerselskapet får avskåret sine interne rentekostnader, blir selskapet skattepliktig for et høyere beløp uten fradrag for rentene som er betalt til giverselskapet, og långiverselskapet blir skattlagt for rentene som kapitalinntekt. Samlet vil konsernet som enhet kunne bli beskattet to ganger for de samme rentene. Dette kalles økonomisk dobbeltbeskatning. ”Økonomisk dobbeltbeskatning foreligger når samme inntekt skattlegges hos forskjellige skattesubjekter som tilhører samme økonomiske enhet”.¹⁰⁰ Hvorvidt økonomisk dobbeltbeskatning bør forebygges er det imidlertid ikke enighet om.¹⁰¹

4.1.2 Brudd på grunnleggende skatterettslige hensyn

Symmetri, nøytralitet og samordning anses som grunnleggende hensyn og prinsipper ved utarbeidelse av skatteregler.¹⁰² I det følgende vil jeg ta for meg Rentebegrensningsregelen og vurdere den opp mot disse hensynene.

¹⁰⁰ Gjems-Onstad (2012) s. 954

¹⁰¹ Zimmer og BA-HR (2010) s. 261

¹⁰² NOU 1989:14, punkt 1.3.3.2

4.1.2.1 Symmetri

Med symmetrihensyn menes det at inntekter og tilhørende kostnader skal behandles på samme måte.¹⁰³ Symmetri betyr for det første at samme tidfestingsprinsipp skal benyttes for å fastslå både når en inntekt skal skattlegges, og når en kostnad skal kunne trekkes fra. For det andre skal kostnader komme til fradrag med samme skattesats (fradragsverdi) som tilsvarende inntekter skattlegges med.¹⁰⁴

Symmetrihensynet sett hen på Rentebegrensningsregelen er forsvarlig når det gjelder internasjonale konserner som kan allokere renteinntektene til andre land. Norge vil i slike tilfeller tape denne inntekten ved å gi fullt fradrag for gjeldsrenter. For helnorske konserner vil långiverselskapet fortsatt bli skattlagt fullt ut for renteinntektene, mens låntakerselskapet derimot blir avskåret fra å fradragsføre alle eller deler av sine rentekostnader til det nærstående selskapet som følge av Rentebegrensningsregelen. Det er klart at bestemmelsen gir et asymmetrisk forhold mellom inntekt og kostnader for helnorske konserner.

4.1.2.2 Nøytralitet

Med nøytralitet siktes det i utgangspunktet til at ulike inntektsformer skal beskattes mest mulig likt.¹⁰⁵ Samtidig tilsier det at hvilken selskapsform skattyterne velger, bør bli valgt ut fra forretningsmessig eller organisatoriske hensyn fremfor av skattemessige hensyn. Skattleggingen av et selskap bør være den samme uansett hvilken selskapsform man velger.¹⁰⁶ (Det er imidlertid en forskjell på enkeltpersonforetak og aksjeselskap/deltakerlignede selskap, men denne er nokså liten).

Rentebegrensningsregelen gjør at det vil være en ulempe å organisere virksomheten som et konsern for helnorske konserner. Den totale effektive skattesatsen for konsernet som helhet vil, som følge av at renter avskjæres, gjøre at det vil være mindre gunstig å organisere seg som et konsern, fremfor et enkeltstående selskap med underavdelinger.

¹⁰³ Zimmer (2014) s. 33

¹⁰⁴ NOU 1989:14, punkt 1.3.3.2

¹⁰⁵ Zimmer (2014) s. 33

¹⁰⁶ Zimmer (2014) s. 33

4.1.2.3 Samordning

Med samordning menes det at dersom et selskap har underskudd skal det kunne komme til fradrag i overskudd som selskapet har i samme inntektsår, eller ved senere inntektsår.¹⁰⁷ Det samme gjelder for selskaper som drives av de samme økonomiske interessene som i et konsern. Som følge av samordningsprinsippet har vi fått skatteregler om fremføring- og tilbakeføring av underskudd, samt konsernbidragsregler. Etter at Rentebegrensningsregelen trådte i kraft vil underskuddsfremføring og konsernbidragsreglene fortsatt gjelde, men reglene vil ikke alltid ha den tilsiktede virkningen reglene er ment å ha. Resultatet av Rentebegrensningsregelen kan være at det ikke lenger vil være en samordning. Jeg vil komme nærmere inn på hvilken virkning fremføring av underskudd og konsernbidragsreglene vil få når Rentebegrensningsregelen trer i kraft.

4.1.3 Forholdet til armlengdeprinsippet og ulovfestet gjennomskjæring

Armlengdeprinsippet kommer, som tidligere nevnt, til uttrykk i internprisingsregelen i sktl. § 13-1. Skattemyndighetene kan dersom de finner grunnlag for det, med hjemmel i sktl. § 13-1 fravike skattyters ligning og skjønnsfastsette skattyters inntekter og/eller kostnader. Sktl. § 13-1 kan anvendes på lån mellom nærstående parter, på tross av at vilkårene etter Rentebegrensningsregelen ikke vil avskjære rentefradrag. Skattemyndighetene kan på selvstendig grunnlag med hjemmel i armlengdeprinsippet omklassifisere lån mellom nærstående, slik at rentefradrag avskjæres med samme virkning som etter Rentebegrensningsregelen. Bestemmelsene i sktl. § 6-41 og § 13-1 kan anvendes side om side uavhengig av hverandre, og det kan tenkes tilfeller der begge bestemmelsene får anvendelse.¹⁰⁸

Den ulovfestede gjennomskjæringsregelen og sktl. § 14-90 vil på samme måte som for armlengdeprinsippet gjelde på selvstendig grunnlag, uavhengig av om Rentebegrensningsregelen kommer til anvendelse.

¹⁰⁷ NOU 1989:14, punkt 1.3.3.2

¹⁰⁸ Prp. 1 LS (2013-14) s. 110

Rentebegrensningsregelen på den annen side kan medføre strengere resultat enn det armlengdeprinsippet eller ulovfestet gjennomskjæring tilsier.¹⁰⁹ Begrunnelsen for dette finnes i bakgrunnen for bestemmelsen og dens tilsiktede formål. Departementet trekker i forarbeidene frem at dersom dette er tilfelle, så vil lånet mellom de nærstående partene kunne erstattes med et eksternt lån med en uavhengig part. Hvorvidt et lån mellom nærstående kan erstattes av et eksternt lån beror på hvilke vilkår som er satt for det interne lånet, og om det eventuelt er gitt noen form for sikkerhet for dette. Dermed kommer vi inn i ”sikkerhetsstillelse”-vurderingen etter sktl. § 6-41 sjette ledd, og spørsmålet har foreløpig ikke noe klart svar.

4.2 Konsernbeskatning

For å kunne belyse problemstillingen om hvilken effekt rentebegrensningsregelen vil kunne få for norske aksjeselskaper vil jeg ta for meg de ulike reglene som gjelder for konsernbeskatning i norsk rett. Rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41 gjelder som sagt for nærstående parter. I forarbeidene til loven brukes det i overskriften begrepet interessefellesskap. Begrepet ”interessefellesskap” er ikke videre definert verken i loven eller i forarbeidene. Konserner – slik begrepet er definert i aksjeloven § 1-3 – vil i de fleste tilfeller – etter en konkret vurdering kunne gå inn under begrepet ”nærstående parter” og ”interessefellesskap”. Derfor vil jeg i avhandlingen gå inn på hvordan det norske skattesystemet er bygd opp i relasjon til konserner.

Et konsern er en gruppe selskaper som har tilknytning til hverandre gjennom eierskap og/eller kontroll. Begrepet konsern er definert både i regnskapsloven § 1-3 og i aksjelovene § 1-3 annet ledd første punktum. Selskaper velger å organisere seg i konsern av ulike årsaker, det kan være organisatoriske, ansvarsmessige og/eller skattemessige grunner.¹¹⁰ Konserner er ofte bygd opp av et morselskap på toppen, med flere datterselskaper, og eventuelt datterdatterselskaper, mv. Selskapsrettslig anses hvert enkelt selskap i et konsern som et eget rettssubjekt,¹¹¹ og skatterettslig anses hvert enkelt selskap som et skattesubjekt, jf. sktl. § 2-2. Økonomisk sett drives alle selskapene i et konsern gjerne av de samme interessene, og resultatene og utvik-

¹⁰⁹ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.7.2

¹¹⁰ Zimmer og BA-HR (2010) s. 431

¹¹¹ Andenæs (2006) s. 30

lingen av selskapene må ses samlet. Man kan på mange måter sammenligne et konsern med et selskap som har flere underavdelinger, men som av ulike årsaker nevnt over har valgt å organisere seg i flere ulike konsernselskaper. For å anses som et konsern etter skatteloven stilles det derimot krav om 90 prosent eierandel og kontroll, jf. sktl. § 10-4 om reglene for konsernbidrag. Slike konserner vil i det følgende bli omtalt som ”skattekonsern”. Reglene om konsernbidrag og reglene om skattefri overføring av virksomhet/eiendeler etter sktl. § 11-21 er i grunnen de eneste reglene vi har for konsernbeskatning i norsk skatterett. Jeg vil komme nærmere inn på konsernbidragsreglene i punkt 4.3.3, mens konserninterne overføringer vil bli kort redegjort for under tilpasningsmuligheter i punkt 4.5.1.

Mange konserner benytter seg av konsernkontoordninger som etter Rentebegrensningsregelens inntreden vil føre til store konsekvenser for bruken av slike ordninger. Jeg kommer nærmere inn på konsernkontoordninger i punkt 4.3.1.

I forarbeidene blir innenlandske forhold vurdert i korte trekk.¹¹² Departementet uttaler at det egentlig ikke er grunn til å ramme rentebetalinger der den motsvarende renteinntekt blir beskattet med ordinær skattesats. I Norge har vi selskapsbeskatning hvor, som tidligere påpekt, hvert enkelt selskap anses som et eget skattesubjekt. Konsernselskapene blir vurdert hver for seg, og ikke samlet som ved konsernligning, slik de for eksempel gjør i tysk rett.¹¹³ Hvert selskap lignes for seg. Departementet viser til at det vil medføre svært omfattende endringer i selskapsbeskatningen dersom det skal åpnes for å ligne konserner under ett, og at derfor vil det ikke bli prioritert.

Regelen kan i enkelte tilfeller få uheldige utfall. Scheel-utvalget¹¹⁴ skal imidlertid vurdere selskapsbeskatningen og kommer med en innstilling innen 15. oktober 2014, hvor det kan bli avdekket eventuelle utilsiktede følger som kan rettes i etterkant. Flere høringsuttalelser¹¹⁵ peker på at regelverket ikke burde ha trådt i kraft før utvalget har kommet med sin innstilling. Departementet på den andre siden mener at det er meget stort behov for en slik regel, og at

¹¹² Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.15

¹¹³ Prp. 1 LS (2013-14) s. 107

¹¹⁴ Regjeringen Stoltenberg II oppnevnte 13. mars 2013 et offentlig utvalg til å vurdere selskapsbeskatningen i lys av den internasjonale utviklingen.

¹¹⁵ Høringsuttalelser fra bl.a. PwC av 24. juni 2013, Advokatforeningen av 24. juni 2013, KPMG

den derfor trer i kraft så tidlig som mulig. Dersom Scheel-utvalget skulle komme til at regelverket medfører mange uheldige utfall, er det en mulighet for at departementet finner grunnlag for å endre regelen til gunst for disse. Det vil imidlertid tiden vise.

Reglene om underskudd til fremføring er viktige for selskapene som sådan, og har betydning for den effektive skattebelastningen selskapet til slutt vil få. Underskudd til fremføring har ethvert selskap rett til å benytte, men fordi Rentebegrensningsregelen gjør at selskaper med negativ eller ingen netto inntekt, kan få positiv netto inntekt som følge av regelverket medtas en redegjørelse av disse reglene i punkt 4.3.2.

4.3 Virkninger

4.3.1 Konsernkontoordning

Rentebegrensningsregelen kan få negative konsekvenser for mange norske aksjeselskaper som deltar i konsernkontoordninger. En konsernkontoordning er et felles kontosystem med flere selskaper i et konsern, som har til formål å utnytte ledig kapital i konsernet og minimere administrative kostnader knyttet til gebyrer og renter.¹¹⁶ På denne måten kan likviditetsoverskudd i et selskap brukes av et annet selskap som trenger kapital. Via konsernkontoordningen oppstår det følgelig et **låneforhold** mellom selskapene.¹¹⁷

Det er nokså klart at konsernkontoordningen vil være omfattet av Rentebegrensningsregelen, ettersom låneforholdet som oppstår ved konsernkontoen enten anses som direkte intern eller ved omklassifisering av eksterne lån til interne lån etter sktl. § 6-41 sjette ledd. Låneforholdet mellom selskapene er likevel underlagt armlengdeprinsippet som kommer til uttrykk i asl. § 3-9 og sktl. § 13-1. Dette innebærer at låneforholdet må bygge på forretningsmessige vilkår og prinsipper.

Konsernkontoavtalene kan variere i innhold, slik at hver enkelt konsernkontoavtale må tolkes for seg. Men de fleste konsernkontoordninger er ofte organisert slik at et av konsernselskape-

¹¹⁶ Huneide, Pedersen, Schwencke og Haugen (2014) s. 110

¹¹⁷ Ot.prp. nr. 21 (2002-03) s. 10

ne er hovedkontoinnehaver (morselskapet), mens de andre selskapene i konsernet (datterselskapene) har egne underkonti tilknyttet hovedkontoen. Mellomværende på kontoen er lån mellom selskapene, alternativt eksternt lån i banken, med morselskapet som garantist for lånet.¹¹⁸

Ved bruk av en konsernkontoordning får selskapene bedre utnyttelse av den samlede likviditeten i konsernet.¹¹⁹ Konsernkontoordning gir konsernet god og effektiv oversikt over konsernets likviditet og kredittbehov. Samtidig gir konsernkontoordningen bankene mindre risiko. Av nevnte grunner er konsernkontoordninger ofte tatt i bruk hos både helnorske og internasjonale konserner. Konsernkontoordningen vil som følge av Rentebegrensningsregelen bli mindre attraktiv – og vil muligens falle bort dersom det ikke blir vurdert unntatt fra bestemmelsen.¹²⁰

Alternativet til dagens konsernkontoordning kan være å inngå selvstendige kredittavtaler for hvert enkelt selskap i konsernet. Dette vil medføre stor økning i administrative kostnader og ressurser både for bankene og selskapene. Selskapene vil som følge av dette kunne miste muligheten og fleksibiliteten til å benytte tilgjengelig likviditet andre steder i konsernet. Dette innebærer igjen at hvert enkelt selskap vil ha behov for en større kredittramme enn det som har vært tilfelle når selskapet har inngått i et konsernkontosystem.

I forarbeidene uttaler departementet at dersom det gis unntak for konsernkontoordninger vil det gi incentiver til å gjennomføre rentebetalinger gjennom konsernkontoen, for å omgå reglene.¹²¹ Derfor har de ikke unntatt konsernkontoordninger fra regelverket. Internbank ble også vurdert i samme avsnitt som konsernkontoordninger. Der ble det hevdet at ved å unnta internbanker kan reglene omgås ved å plassere internbanken i et land med lav skattesats. Dette vil være et problem ved internasjonale konserner, men er ikke et alternativ for helnorske konserner. Å unnta norske selskaper fra Rentebegrensningsregelen, fant departementet at kunne

¹¹⁸ Ot.prp. nr. 21 (2002-03) s. 10

¹¹⁹ Ot.prp. nr. 21 (2002-03) s. 10

¹²⁰ Høringsuttalelse fra Finans Norge

¹²¹ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.15.3

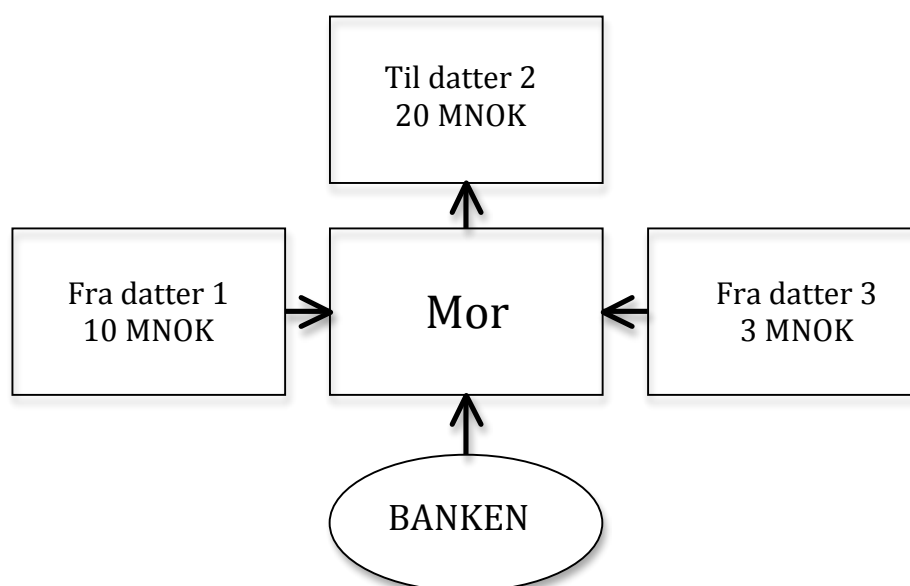
komme i konflikt med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Derfor har de valgt å behandle alle selskaper likt, uavhengig av hvor selskapet er hjemmehørende.

4.3.1.1 Eksempel på konsernkontoordning¹²²

Det forutsettes at morselskapet er hovedkontoinnehaver hos en ekstern bank. I konsernkontoen oppstår følgende låneforhold:

1. Datter 1 låner 10 MNOK til Mor
2. Datter 2 låner 20 MNOK av Mor
3. Datter 3 låner 3 MNOK til Mor
4. Mor låner 7 MNOK av banken for å dekke underskuddet i konsernet. Mor som hovedkontoinnehaver stiller sikkerhet for hele konsernkontoen.

Figur 5

4.3.2 Underskudd til fremføring

Underskudd oppstår som følge av at fradragspostene overstiger inntektspostene for skattyter i et inntektsår. Skattemessig underskudd vil si underskudd i alminnelig inntekt. Som følge av

¹²² Eksempel fra masteroppgave UiO: Aksjelovensregler om konsernkonto av 25.11.2011 kandidatnr. 655 (s. 5)

forskjeller mellom skattemessig og regnskapsmessig tidfesting, vil det kunne forekomme at et selskap har regnskapsmessig overskudd, mens det skattemessig blir et underskudd, og motsatt. I det følgende behandler jeg kun skattemessig underskudd. Alle aksjeselskaper kan få underskudd til fremføring, slik at disse reglene vil gjelde for alle aksjeselskaper uavhengig om de inngår i et konsern eller ikke.

Utgangspunktet i norsk skatterett er at hvert inntektsår blir oppgjort for seg. For å kunne kreve fradrag for tidligere underskudd kreves det særregler. I sktl. § 14-6 (1) er fremføringsadgangen for underskudd lovfestet. Det er slik at det eldste underskuddet skal avregnes først, jf. § 14-6 første ledd annet punktum.¹²³

Hensynene bak underskuddsreglene må ses i sammenheng med skatteevneprinsippet og hensynet til samordning. Skatteevneprinsippet går ut på at skattebelastningen skal fordeles ut fra skattyternes evne til å bære skatten.¹²⁴ Etter sktl. § 6-3 får man fradrag for kostnader som *”overstiger inntekter fra samme inntektskilde”* og det gis *”fradrag for underskuddet i inntekt fra andre inntektskilder”*. Bestemmelsen gir uttrykk for det alminnelige inntektsbegrep, der nettoinntekten skal gjøres opp for alle inntektskilder under ett, og ikke hver (og en) for seg. Ved fremføring av underskudd gis skattyteren en utvidet adgang til å få fradrag for kostander ved inntekt i senere år.¹²⁵

Tidligere, inntil inntektsåret 2005, gjaldt det en begrensning i fremføringsadgangen for underskudd på ti år, men Finansdepartementet begrunnet opphevelsen med at ti års-begrensningen ikke var nødvendig av praktiske hensyn. Det ble fremhevet at ved å fjerne den ville det bidra til et mer konsekvent regelverk, og bidra til mer symmetri og nøytralitet i beskatningen.¹²⁶

Når det gjelder fremførbart underskudd og konsernbidrag er det slik at mottakerselskap som fortsatt har underskudd i inneværende inntektsår, etter å ha mottatt konsernbidrag, kan fremføre underskuddet fra dette året til senere år. Dersom mottakerselskapet har overskudd i inne-

¹²³ Zimmer og BA-HR (2010) s. 166

¹²⁴ Zimmer (2014) s. 31 og 32

¹²⁵ Zimmer og BA-HR (2010) s. 164

¹²⁶ Ot.prp. nr. 1 (2005-2006) punkt 14.2

værende inntektsår, etter å ha mottatt konsernbidrag, kan selskapet dersom det har underskudd til fremføring fra tidligere år kunne fradra dette i overskuddet for inneværende år. På den annen side får giverselskapet fradrag for gitt konsernbidrag, og tidligere underskudd må avregnes mot overskudd før rammen for inntektsårets konsernbidrag kan gis. Fradragsretten for giverselskaper er avhengig av at konsernbidraget ligger innenfor *”den ellers skattepliktige alminnelige inntekt”*, jf. sktl. § 10-3 første ledd siste punktum.

Ved avskjæring av interne rentekostnader etter Rentebegrensningsregelen i sktl. § 6-41, angir tredje ledd at underskudd til fremføring bare kan fremføres én gang. Det kan kun fremføres i forbindelse med beregningen av alminnelig inntekt og beregningsgrunnlaget. Dersom det stiller seg slik at selskapet fortsatt har underskudd til fremføring, og ender opp med positiv netto inntekt etter å ha fått avskåret interne rentekostnader, vil ikke selskapet ha anledning til å bruke underskuddet. Underskuddsfremføring og bruk av denne har ingen sammenheng med selskapets gjeldsbetjening, slik at resultatet av Rentebegrensningsregelen på dette området virker urimelig. Det ville gitt en bedre sammenheng i hele skattesystemet dersom man kunne fremført underskudd etter at eventuelle interne renter ble avskåret.¹²⁷

¹²⁷ Høringsuttalelse Deloitte s. 2

4.3.2.1 Eksempel på fradragsbegrensning for selskap som har underskudd til fremføring

Dette aksjeselskapet har underskudd til fremføring fra tidligere år på 300. Alminnelig inntekt før rentebegrensning og anvendelse av fremført underskudd er 150.

Alminnelig inntekt (før fradragsbegrensning og fremføring av underskudd)	150
- Fremførbart underskudd	-150
= Alminnelig inntekt	0
+ Skattemessige avskrivninger	+50
+ Netto skattemessige interne rentekostnader	+80
+ Netto skattemessige eksterne rentekostnader	+20
= Beregningsgrunnlag	150
 30 % av beregningsgrunnlaget	 45
- Netto skattemessige eksterne rentekostnader	-20
= <i>Fradragsramme for interne rentekostnader</i>	25
 Netto skattemessige interne rentekostnader	 80
- Fradragsramme for interne rentekostnader	-25
<u>Rentefradragsbegrensning</u>	55
 Alminnelig inntekt (før fradragsbegrensning)	 0
+ Rentefradragsbegrensning	+55
= Alminnelig inntekt (etter fradragsbegrensning)	+55

Alminnelig inntekt øker i eksemplet med 55 fordi det ikke gis fullt fradrag for de interne rentekostnadene. Rentefradraget som nektes i inntektsåret (25) kan framføres til fradrag de påfølgende ti årene innenfor fradragsrammen for det aktuelle inntektsår. Her vil selskapet få positiv alminnelig inntekt, på tross av at selskapet fortsatt har 150 i underskudd til fremføring, men fordi sktl. § 6-41 tredje ledd stenger for bruk av underskudd til fremføring etter begrensningen vil ikke selskapet kunne benytte dette før påfølgende inntektsår.

4.3.3 Konsernbidrag

Konsernbidragsreglene har både selskapsrettslige, regnskapsrettslige og skatterettslige konsekvenser. Det vil bli lagt vekt på de skattemessige konsekvensene i denne fremstillingen. Konsernbidragsregelen er hovedsakelig gitt på bakgrunn av skatterettslige hensyn.¹²⁸ På vilkår, som fremstilles under, kan et selskap innen et konsern gi et bidrag til et annet med skattemessig virkning. Hovedhensynet bak konsernbidragsreglene er nøytralitet.¹²⁹ Konsernbidrag er med på å likestille foretak som organiserer seg med avdelinger i et aksjeselskap eller lignende og foretak som organiserer seg i flere aksjeselskap i et konsern.

Vilkårene for å få skattemessig virkning av konsernbidrag er gitt i sktl. §§ 10-2 til 10-4.

Reglene om konsernbidrag gjelder for norske aksjeselskaper, jf. sktl. § 10-1 første ledd. (Andre selskapsformer vil ikke bli omtalt nærmere).

Det oppstilles videre vilkår om at aksjeselskapene skal *"tilhøre samme konsern"*, jf. sktl. § 10-4, med henvisning til asl. § 1-3. Morselskapet må eie mer enn 90 prosent av aksjene i datterselskapet, samt ha tilsvarende kontroll med selskapet. Med kontroll menes her mer enn 90 prosent av stemmene på generalforsamlingen, jf. asl. § 4-26, jf. sktl. § 10-4 første ledd annet punktum. Med så høye eierandeler og stemmerett som på over ni tideler, presumeres det at selskapene har de samme økonomiske mål og ønsker.

Indirekte eierandel på over 90 prosent i hvert ledd vil være omfattet av konsernbidragsreglene, på samme måte som ved sktl. § 6-41 (men der gjelder eierandel over 50 prosent).

For at konsernbidrag skal kunne bli fradragsberettiget for giverselskapet, jf. sktl. § 10-2 er det et vilkår om at utdelingen fra selskapet må være *"lovlig"* i henhold til aksjelovens regler. Med dette menes at både de formelle og de materielle reglene i aksjeloven må være overholdt. I juli 2013 ble det foretatt en lovendring med betydning for utbyttreglene, og dermed også konsernbidragsreglene. De nye reglene legger mer vekt på materielle skranker (asl. § 3-4), enn på formelle skranker (asl. § 8-1) som gjaldt tidligere. Som følge av denne lovendringen er det vanskeligere for skattemyndighetene å overprøve om konsernbidraget er *"lovlig"*, siden det nå

¹²⁸ Gjems-Onstad (2012) s. 559

¹²⁹ Ot.prp. nr. 16 og Innst. O. nr. 18 (1979-1980)

er større frihet for styret i selskapet til å vurdere om utbytteutdelingen er forsvarlig. Tidligere stod formelle krav sterkere, og derfor var det lettere for skattemyndighetene å overprøve om konsernbidraget var ”lovlig”.

Videre kreves det at konsernbidraget må være innenfor skattyters ellers skattepliktige alminnelige inntekt, jf. § 10-2 første ledd første punktum, etter fradrag for fremførbart underskudd. Dersom konsernbidraget overstiger alminnelig inntekt hos giverselskapet, vil ikke selskapet kunne benytte seg av et fremførbart underskudd etter sktl. § 14-6. I slike tilfeller settes inntekten til 0.¹³⁰ På denne måten kan ikke konsernbidrag benyttes til å skape underskudd i selskapet ved hjelp av konsernbidrag.

Konsernbidrag er skattepliktig for mottakeren i samme år som bidraget er fradragsberettiget for giveren, jf. sktl. § 10-3 første ledd første punktum. Det følger ikke direkte av ordlyden i sktl. § 10-2, men av forarbeidene til bestemmelsen. Det er også lagt til grunn i praksis at konsernbidrag kan tidfestes i året forutfor beslutningen om konsernbidrag.¹³¹ Begrunnelsen for en slik tidfestingsregel er at det er først etter årets slutt og i forbindelse med årsoppgjøret for fjoråret man kan fastslå om giverselskapet kan få fradrag for avgitt konsernbidrag.

Som nevnt ovenfor er hensikten med konsernbidrag å kunne utjevne inntektsgrunnlaget innad i konsernet og skape nøytralitet. Konsernbidrag inngår i beregningsgrunnlaget etter Rentebegrensningsregelen. Slik at dersom selskapet har gitt konsernbidrag blir dette trukket fra alminnelig inntekt ved beregningen av fradragsrammen. Men hvis selskapet mottar konsernbidrag øker alminnelig inntekt, og dermed fradragsrammen. Etter sktl. § 6-41 tredje ledd tredje punktum er det imidlertid ikke adgang til å gi konsernbidrag etter at eventuelle interne renter er avskåret, på samme måte som for underskudd til fremføring. Begrunnelsen for ikke å åpne for en slik adgang er at det vil bli for komplisert.¹³² Regelverket i seg selv anses som svært komplekst, og kan få store negative konsekvenser for de selskapene som blir rammet av bestemmelsen. Det er derfor vanskelig å akseptere et så kort og lite begrunnet argument, for noe som vil kunne lette situasjonen for mange selskaper. Reglene i sktl. §§ 6-40 og 6-41 har blitt

¹³⁰ Skatteetaten (2014) Aksjeselskap mv. – konsernbidrag, punkt 2.3.1

¹³¹ Skatteetaten (2014) Aksjeselskap mv. – konsernbidrag, punkt 2.3.1

¹³² Prp. 1 LS (2013-14) s. 112

svært komplekst som følge av lovendringen, slik at en enkel adgang til å benytte konsernbi-drag mot skattepliktig inntekt eller til å fremføre underskudd en gang til, fremstår som en mindre detalj i et nokså komplisert regelverk.¹³³ Detaljen vil være svært viktig for de skatt-yterne det gjelder, og vil medføre at regelverket vil få mindre alvorlige konsekvenser for norske aksjeselskaper som ikke kan unytte internasjonal skatteplanlegging.

¹³³ Høringsuttalelse Harboe & co, punkt 3

4.3.3.1 Eksempel på hvordan Rentebegrensningsregelen får betydning for konsernbidrag

I eksemplet nedenfor inngår selskap A og selskap B i et skattekonsern. Selskap A har god likviditet (600), mens selskap B har underskudd (-250) og store internlån (130). Selskap A avgir i dette tilfellet 200 i konsernbidrag til selskap B, dette blir følgelig trukket fra As alminnelige inntekt, mens selskap B står igjen med 50 i underskudd etter mottatt konsernbidrag. I dette tilfellet ender selskap B opp med positiv alminnelig inntekt som følge av Rentebegrensningsregelen (+55), på tross av at selskapet ikke har hatt positiv inntekt (-50 i opprinnelig underskudd). Forut for lovendringen ville selskap B ikke blitt skattepliktig, men hatt 50 i underskudd til fremføring.

Selskap A derimot sitter igjen med alminnelig inntekt på 400, og ville kunne ha gitt selskap B mer i konsernbidrag, slik at selskap B hadde sluppet å bli skattepliktig. Men slik regelverket er utformet vil det ikke være mulig å gi ”dobbel” konsernbidrag. Som vi kan se av eksemplet kan dette gi svært urimelige utfall for det enkelte selskap.

Selskap A

Alminnelig inntekt (før k.b.)	+600
- konsernbidrag	-200
Alminnelig inntekt	400
+ interne rentekostnader	+20
+ eksterne rentekostnader	+80
+ avskrivninger	+100
= <i>Beregningsgrunnlag</i>	<i>600</i>

30 % av beregningsgr. 180

Rentefradragsbegrensning 0

Alminnelig inntekt

(etter sktl. § 6-41) **400**

Selskap B

Underskudd (før k.b.)	-250
+ konsernbidrag	+200
Alminnelig inntekt	-50
+ interne rentekostnader	+130
+ eksterne rentekostnader	+20
+ avskrivninger	+50
= <i>Beregningsgrunnlag</i>	<i>150</i>

30 % av beregningsgr. 45

Rentefradragsbegrensning 105

Alminnelig inntekt

(etter sktl. § 6-41) **+55**

4.3.4 Fremføringsadgang

Det fremgår av sktl. § 6-41 syvende ledd at renter som er avskåret etter bestemmelsen kan fremføres i ti år. I høringsnotatet fra 11. april 2013 ble det foreslått en fremføringsadgang på fem år. I Prp. 1 LS (2013-14) ble dette justert opp til ti år, som nå er vedtatt i lovteksten. Ved å øke antall år for fremføringsadgangen for avskåret interne renter, rammer ikke reglene like hardt som de ville kunne ha gjort med en fremføringsadgang på bare fem år.

4.3.4.1 Eksempel på fremføringsadgang.

Eksempelet nedenfor bygger på tallene som er oppgitt i eksemplet i punkt 3.4.4. Som vi ser får ikke selskapet framført de avskårde rentene fra år 1 i år 2, for også dette året blir renter avskåret etter regelverket. I år 3 derimot kommer alle de avskårde rentene til fremføring (35), siden dette er innenfor 30 prosent av beregningsgrunnlaget på 135. Etter år 3 har ikke selskapet noen flere avskårde renter til fremføring.

	År 1	År 2	År 3
Alminnelig inntekt	150	100	300
+ Avskrivninger	50	50	50
+ Rentekostnader	100	100	100
Beregningsgrunnlag	300	250	450
30 % av beregningsgr.	90	75	135
Rentebegrensning	10	25	0
 Avskårde rentefradrag	10	25	0
 Fremført rentefradrag	0	0	-35
 Korrigert alminnelig inntekt	160	125	265
 Rentefradrag til fremføring	10	35	0

4.3.4.2 Eiendomskonserner

For mange bransjer er en fremføringsadgang på ti år fortsatt lite. I for eksempel eiendoms- og byggebransjen er det vanlig å organisere et bygg som et datterselskap, mens det er et holdingselskap på toppen. Holdingselskapet eier gjerne flere slike datterselskaper, som ofte bare har én bygning som eneste eiendel. Slike selskaper kalles gjerne "single-purpose" selskaper. "Single-puropse"-selskaper kjennetegnes ved at deres eneste formål er å eie fast eiendom.¹³⁴ Eiendomskonserner organiseres ofte slik siden salg av selskaper er fritatt for beskatning, mens salgs av eiendom er skattepliktig.

Før bygningen er ferdigstilt, og det kan ta flere år, har selskapet kun underskudd – negativ netto inntekt. Og er ofte ved hjelp av holdingselskapet finansiert gjennom interne lån, som dermed gjør at selskapet får positiv inntekt som følge av Rentebegrensningsregelen. De avskårede interne rentene kan, som følge av § 6-4 syvende ledd fremføres i ti år, men i for eksempel eiendoms- og byggebransjen tar det gjerne flere år før selskapet rent faktisk har inntekt de har mulighet til å skatte av. Dermed vil adgangen til å kunne fremføre underskudd falle bort i mange tilfeller.

Jeg vil vise til ti års-regelen som tidligere gjaldt for underskudd til fremføring som omtalt under punkt 4.3.1. I forarbeidene fra lovendringen som fikk virkning fra og med inntektsåret 2005,¹³⁵ ble det vist til at ved å ha en evigvarende fremføringsadgang bidrar dette til å skape symmetri og nøytralitet i skattesystemet som er ønsket. Dette bør også kunne gjelde for fremføringsadgangen for avskårede interne rentekostnader. Det er lite som taler for at hensynene som gjaldt den gangen for underskuddsfremføring ikke bør gjelde for interne renter som avskjæres.

¹³⁴ Veileder til forskrift 30. november 2007 nr. 1336 om unntak fra aksjeloven § 8-10 og allmennaksjeloven § 8-10, av 17. desember 2007

¹³⁵ Ot.prp. nr. 1 (2005-2006) punkt 14.2

4.4 Praktisk betydning

4.4.1 Avvikende regnskapsår

Etter regnskapsloven (heretter ”rskl”) § 1-2 første ledd nr.1 er alle aksjeselskaper regnskapspliktige. Regnskapsplikten omfatter blant annet plikt til å føre regnskap og årsberetning i tråd med rskl kap. 3. Det følger av rskl. § 3-1 at alle regnskapspliktige skal utarbeide regnskap for hvert regnskapsår. Etter rskl. § 1-7 første ledd første punktum vil et regnskapsår i utgangspunktet følge kalenderåret. Men ikke alle selskaper har regnskapsår som strekker seg fra 1. januar til 31. desember. Sesongbetonede virksomheter har muligheten til å velge regnskapsår som avviker fra det normale (1.januar til 31.desember), jf. rskl.§ 1-7 første ledd annet punktum, dersom det øker årsregnskapets informasjonsverdi. For virksomheter som har store inntekter og/eller kostnader i for eksempel desember/januar, eller fra for eksempel november til mars vil det kunne være gunstig å velge avvikende regnskapsår.

Rentebegrensningsregelen trådte i kraft fra og med inntektsåret 2014, slik at bestemmelsen får virkning for selskaper med avvikende regnskapsår som avsluttes i 2014, jf. praksis.¹³⁶ Selskaper med avsluttende regnskapsår 31. januar 2014, vil dermed være underlagt Rentebegrensningsregelen for hele året, på tross av at 11 måneder rent faktisk er i 2013. Dette kan medføre store konsekvenser for disse selskapene.

Bestemmelsen ble først og fremst vedtatt i sin fulle form 13.desember 2013, mens forskriftsforslaget som skal gjelde for visse unntak fra sikkerhetsstillelse er fortsatt ikke klar per i dag.¹³⁷ Selskaper med avvikende inntekstår kan som følge av dette ikke ha mulighet eller tid til å tilpasse seg regelverket på samme måte som andre selskaper med regnskapsår som følger kalenderåret.¹³⁸ Departementet trekker i høringsnotatet frem at den nye regelen vil medføre et behov for omorganisering, konvertering av gjeld mv., for å unngå dobbeltbeskatning innen konserner. Slike tiltak vil ta tid, og for selskaper med avvikende regnskapsår som avsluttes for eksempel 31. januar, vil tiden mest sannsynlig ikke strekke til. For forskriftens vedkommende vil den gjelde før den faktisk er vedtatt. Dette synes å være uheldig for de selskapene som

¹³⁶ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.18

¹³⁷ Per 21. april 2014

¹³⁸ Høringsuttalelse Deloitte s. 4

rammes hardt. Departementet har svart på kritikken, og hevder at disse selskapene har hatt mulighet til å tilpasse seg siden forslaget ble fremmet allerede i april 2013. Det har blitt foretatt en rekke endringer fra høringsnotatet frem til endelig lovendring ble fremlagt i sin helhet i forbindelse med statsbudsjettet i november samme år. Unntaket for sikkerhetsstillelse som kan få stor betydning for mange aksjeselskaper ble først presentert i oktober 2013, i forbindelse med Stoltenberg-regjeringens statsbudsjett.¹³⁹ Selskapene med avvikende regnskapsår som avsluttes 31. januar fikk da ca. tre måneder på seg til å konvertere gjeld til egenkapital, eller å søke bankene om å endre låneavtaler, uten sikkerhetsstillelsen fra morselskapet/datterselskapet. Et regelverk som er kommet til i en slik hast og medfører store konsekvenser gir etter min mening ikke skattyterne den rettssikkerhet og forutsigbarhet som de fortjener.

4.4.2 "Sikkerhet" etter sktl. § 6-41 sjette ledd bokstav a og skatteforskriften

Bankene krever ofte sikkerhetsstillelse for å gi lån, og det er svært vanlig at sikkerhetsstillelse gis av nærstående i et konsern. Eksterne rentekostnader som en nærstående har stilt sikkerhet for, er som omtalt i punkt 3.6 omfattet av Rentebegrensningsregelen, slik at disse eksterne rentekostnadene anses som interne, jf. sktl. § 6-41 sjette ledd.

Omklassifiseringen av eksterne lån til interne lån som følge av sikkerhetsstillelse var ny i statsbudsjettet av 14. oktober 2013, og sikkerhetsstillelse fra nærstående var ikke omtalt i høringsnotatet av 11. april 2013. For de selskapene/konsernene som har avvikende regnskapsår, som avsluttes i starten av kalenderåret 2014 vil lovendringen medføre et stort hastverksarbeid. Når forskriften ikke er klar fire måneder inn i kalenderåret kan det være vanskelig å få klargjort alle sikkerhetstillelser som kan rammes av bestemmelsen, og foreta eventuelle tilpasninger til det nye regelverket.

Begrepet "sikkerhetsstillelse" er ikke definert verken i lovteksten eller i forarbeidene. Og kan derfor skape stor usikkerhet rundt hva som faktisk er omfattet av begrepet, og således medføre

¹³⁹ Prp. 1 LS (2013-14) s. 126

at visse eksterne lån blir omklassifisert til interne lån. Flere høringsuttalelser trekker frem denne ulempen med regelverket, og at det ønskes en avklaring av begrepet.¹⁴⁰

I praksis brukes en rekke ulike typer sikkerheter og garantier innad i et konsern, fra formell realpant til mer uformelle og ikke-bindende garantier.¹⁴¹

4.4.2.1 Formell garanti

Forarbeidene nevner ulike typer sikkerhetsstillelser.¹⁴² Blant annet sies det at

”[...]der et selskap får et lån fra en uavhengig part, for eksempel en bank, mot at nærstående selskap, typisk morselskapet, stiller garanti for gjelden. En garanti fra morselskapet kan gi et datterselskap mulighet til å ta opp et høyere lån enn datterselskapet ville fått uten garantien”.

Det oppstilles imidlertid ikke et krav om at rettsanvenderen skal foreta noen realitetsvurdering av om selve garantien faktisk medfører økt lånekapasitet. I samme avsnitt blir det for øvrig sagt at sikkerheten må bygge på en rettslig bindende avtale med långiveren. Det kan i påvente av avklaring i eventuell forskrift eller lignende antas at formelle – rettslig bindende – garantier medfører at eksterne renter blir omklassifisert etter sktl. § 6-41 sjette ledd bokstav a.

4.4.2.2 Mellomløsning

Rentebegrensningsregelen innebærer at sikkerhetsstillelse fra nærstående fører til at alle rentebetalinger tilknyttet lånet anses som interne renter, selv om en del av lånet kunne vært tatt opp av datterselskapet på de samme vilkårene uten sikkerhet. I forarbeidene avviser departementet en mellomløsning der lånet deles opp i en ekstern og en intern del. Det vises til at en slik mellomløsning ville vært vanskelig å gjennomføre i praksis, samt at det ikke ville vært særlig forenlig sammenlignet med løsningen med faktiske interne lån.¹⁴³

¹⁴⁰ Høringsuttalelse fra Schjødt, Finans Norge, PwC høringsuttalelse av 14. februar 2014 og Advokatforeningen høringsuttalelse av 17. februar 2014

¹⁴¹ Advokatforeningen høringsuttalelse av 17. februar 2014

¹⁴² Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.12.3

¹⁴³ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.12.3

4.4.2.3 Uformell garanti

Det vanlige er at morselskaper stiller nokså uformell sikkerhet med et ”letter of comfort” til banken i forbindelse med lånopptak. Men også husleiegarantier, kryssgarantier og trekkrettigheter er vanlige uformelle garantier i forretningspraksis.

”Letter of comfort” er en erklæring om støtte i forbindelse med lånopptak i eksempelvis et datterselskap. Slike støtteerklæringer ligner garanti, men er mer vag i formuleringen.¹⁴⁴ Finansinstitusjonen har behov for sikkerhet for lånopptaket, noe datterselskapet selv ikke kan gi. Dermed kan morselskapet som ofte ikke vil stille ubetinget garanti for gjelden, inngå et kompromiss med finansinstitusjonen med et ”letter of comfort”. Mor- og datterselskapet er to ulike rettssubjekter, slik at morselskapet ikke er rettslig forpliktet til å svare for datterselskapets gjeld, uten rettslig grunnlag. Et ”letter of comfort” kan på mange måter sammenlignes med en garanti, men det vil bero på en konkret tolkning av innholdet i erklæringen.

I henhold til forarbeidene kan uformelle garantier også anses som sikkerhetsstillelse, men bare dersom den har påvirket datterselskapets lånekapasitet. Det må sammenlignes med hva datterselskapet ville få av lån uten den uformelle sikkerhetsstillelsen. Ved å bygge på en slik vurdering vil ikke regelen lenger være en sjablongregel. Det vil gjøre at bestemmelsen blir lite forutsigbar, samt ressurskrevende for skattemyndighetene som må inn å vurdere enhver uformell garanti. Det må antas at i praksis vil profesjonelle långivere legge begrenset vekt på uformelle garantier de ikke kan få medhold i ved en eventuell rettssak, og slike garantier vil nok sjelden eller aldri medføre at lånerammene økes i betydelig grad.¹⁴⁵ Mens for formelle sikkerhetsstillelser har ikke påvirkningen av sikkerhetsstillelsen for lånekapasiteten noen betydning etter det som er uttalt i forarbeidene, og det eksterne lånet vil bli omklassifisert som internt lån etter Rentebegrensningsregelen uansett. (Med unntak av unntakene i skatteforskriften som foreløpig ikke har trådt i kraft.) Det er ennå usikkert om dette vil bli klarlagt når den endelige forskriften er ferdigstilt og vedtatt.

¹⁴⁴ Røsæg (1992) s. 3

¹⁴⁵ Advokatforeningen høringsuttalelse av 17. februar 2014

4.4.2.4 Eksempel for eiendomskonserner

Regelen rammer blant annet vanlige strukturer i store eiendomskonserner.¹⁴⁶ Holdingselskapet opptar ofte lån hos en ekstern långiver, og gir interne lån ned til datterselskapene (”single-purpose”) i konsernet.¹⁴⁷ Det eksterne lånet fra banken gis vanligvis med sikkerhet i datterselskapets eiendeler eller kontantstrøm. Reglene kommer også til anvendelse dersom bankene gir direkte lån til det enkelte datterselskap, og morselskapet stiller sikkerhet for lånet.

Dersom datterselskapet selv tar opp lån i en ekstern bank, og morselskapet ikke har stilt sikkerhet for datterselskapet, vil imidlertid rentene på lånet bli fradratt fullt ut. Da blir ikke rentene rammet av Rentebegrensningsregelen som interne renter.

Hvis forskriften vedtas slik den er foreslått, kan den redusere Rentebegrensningsregelens rekkevidde og skadegjørende effekt for mange norske eiendomskonserner. Likevel vil Rentebegrensningsregelen få stor betydning for mange andre norske konserner som ikke driver skatteplanlegging, slik at regelen likevel ikke få sin tilsiktede hensikt.

¹⁴⁶ Høringsuttalelse Coop Norge s. 2

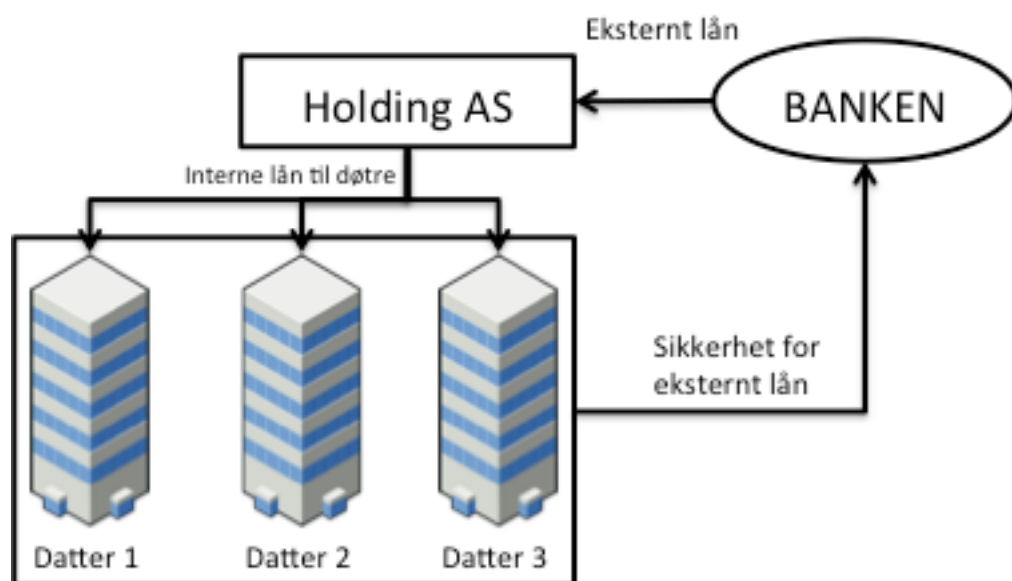
¹⁴⁷ EY nyhetsbrev

4.4.2.4.1 Figur: Interne lån til døtre

(Det forutsettes at Holding AS eier 80 prosent i alle datterselskapene.)

Banken gir et eksternt lån til Holding AS, med sikkerhet i datterselskapene. Etter unntaket i forskriftsforslaget vil rentene på dette eksterne lånet være å anse som interne renter og er gjenstand for avskjæring etter Rentebegrensningsregelen. Samtidig er de interne lånene fra Holding AS til datterselskapene klart omfattet av hovedregelen i sktl. § 6-41, slik at disse rentene også vil være gjenstand for avskjæring. Her ville alle rentekostnader være omfattet av regelen. Mange eiendomskonserner er organisert på denne måten, og kan bli hardt rammet. For mange av datterselskapene vil det ikke være mulig å få lån uten sikkerhet fra enten morselskapet eller et annet datterselskap, av ulike årsaker. For disse selskapene vil Rentebegrensningsregelen kunne medføre store økte skatteutgifter sammenlignet med tidligere.

Figur 6

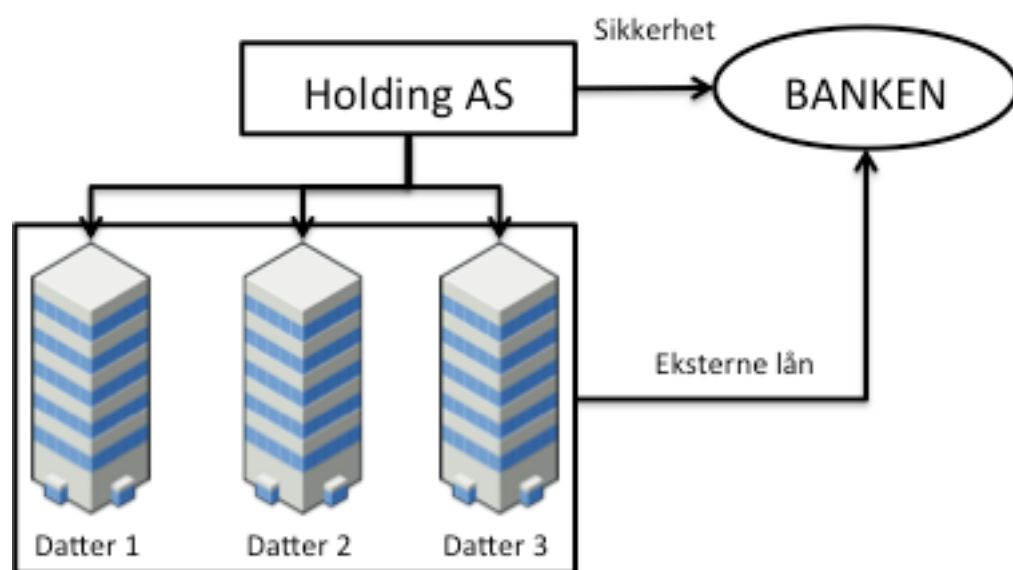
4.4.2.4.2 Figur: Eksterne lån til døtre med sikkerhet i Holding AS

(Det forutsettes at Holding AS eier 80 prosent av datterselskapene.)

Hvert av datterselskapene har i dette tilfellet eksterne lån i banken, men hvor Holding AS har stilt sikkerhet for disse lånene. Her vil det kun være tale om lån i et ledd, i motsetning til i

figur 1. Etter forskriftsforslaget er slike lån omfattet av rentebegrensningsreglen. For typisk nybygg eller bygninger under oppføring vil de ikke ha store inntekter og er i hovedsak finansiert med gjeld. For disse selskapene kan det være vanskelig å få endret låneavtalen til å gjelde uten sikkerhetsstillelsen fra Holding AS, da de ikke har stor nok egenkapital til å oppta lån på egenhånd. Følgene av Rentebegrensningsregelen for disse selskapene kan være at de i beste fall klarer seg med økte skatteregninger, eller i verste fall at de blir slått konkurs som følge av store skatteregninger.

Figur 7

4.4.3 Effektiv skattebelastning

I noen tilfeller kan Rentebegrensningsregelen ramme svært hardt. Selskaper med gode resultater vil få høy fradagsramme, som vil gjøre at selskapet får omfattende fradrag for interne renter. I perioder med dårlige resultater vil selskapet få lav fradagsramme og medfølgende avskåret interne rentekostnader. Dette har den konsekvens at selskaper med gode resultater vil få en lavere effektiv skattesats, enn selskaper med dårlige resultater. Dette fremstår som nokså urimelig og lite ønskelig. Rentebegrensningsreglen vil slå særlig negativt ut for selskaper i oppstartsfase uten inntjening og med lang investeringshorisont. Et alternativ lovgiver kunne valgt for å minke de negative konsekvensene for norske selskaper, er å ikke skattlegge renteinntekter der den motsvarende rentekostnaden blir avskåret som følge av sktl. § 6-41.

4.4.3.1 Eksempel på fradragsbegrensning for selskap med negativt resultat i inntektsåret

Selskapet har et underskudd på 50 i inntektsåret før rentebegrensningen. Etter tilbakeføring av avskrivninger og netto interne og eksterne rentekostnader er beregningsgrunnlaget fortsatt negativt. Fradraget for interne rentekostnader avkortes dermed fullt ut. Inntekten forhøyes med 80. Selskapets alminnelige inntekt blir følgelig positiv med 30.

Alminnelig inntekt/ underskudd	-50
+ Skattemessige avskrivninger	+50
+ Netto skattemessige interne rentekostnader	+80
+ Netto skattemessige eksterne rentekostnader	+20
= Beregningsgrunnlag	-100
 30 % av beregningsgrunnlaget	 0
<i>Fradragsramme for interne rentekostnader</i>	<i>0</i>
 Netto skattemessige interne rentekostnader	 80
- Fradragsramme for interne rentekostnader	0
<u>Rentefradragsbegrensning</u>	<u>80</u>
 Alminnelig inntekt / underskudd (før fradragsbegrensning)	 -50
+ Rentefradragsbegrensning	+80
= Alminnelig inntekt (etter fradragsbegrensning)	+30

4.5 Mulige tilpasninger

Det fremgår blant annet av forarbeidene at Rentebegrensningsregelen kan medføre en rekke tilpasninger og omorganiseringer innad i eksisterende selskaper og konserner.¹⁴⁸ Hvilke tilpasninger et enkelt selskap bør velge i forbindelse med det nye regelverket beror på en rekke forhold som ikke bare har betydning skatterettslig, men også av andre forretningsmessige og organisatoriske hensyn. En konkret tilpasningsmodell for et selskap vil ikke nødvendigvis være fordelaktig for andre lignende selskaper. I det følgende vil det presenteres ulike tilpasningsmuligheter for norske aksjeselskaper. Hvilke tilpasningsmuligheter som vil være den beste for det enkelte selskap må imidlertid analyseres og vurderes konkret. De ulike tilpasningsmulighetene og tiltakene vil bli presentert tilfeldig og uavhengig av hva som anses som det beste tiltaket.

Det kan skilles mellom to muligheter for tilpasninger, enten ved å øke fradragsrammen eller ved å redusere eller eliminere interne rentekostnader.

4.5.1 Øke fradragsrammen

Et mulig tiltak for å øke fradragsrammen i et skattekonsern kan være å benytte konsernbidrag til å utjevne konsernresultatet.¹⁴⁹

Ta eksempelvis selskap A som har høy alminnelig inntekt og lave interne rentekostnader, og selskap B som har lavere alminnelig inntekt (mulig underskudd) og høye interne rentekostnader. Dersom selskap A gir konsernbidrag til selskap B, vil dette øke fradragsrammen, slik at selskap B kan få fradrag for større interne rentekostnader enn det ville fått uten gitt konsernbidrag fra selskap A.

Ved å gi selskap B konsernbidrag på 300 i dette tilfellet vil ikke selskap B få avskåret noen interne rentekostnader, da beregningsgrunnlaget blir økt fra -100 (uten konsernbidrag) til 200. Dersom selskap B ikke hadde fått konsernbidraget, ville selskapet fått avskåret alle interne

¹⁴⁸ Prp. 1 LS (2013-14) punkt 4.19

¹⁴⁹ Torkildsen & co nyhetsbrev

rentekostnader fordi fradragsrammen ville vært 0. På denne måten ville selskapet blitt skattepliktig for de avskårde interne rentekostnadene uten at selskapet hadde hatt positiv alminnelig inntekt (-200).

Selskap A

Alminnelig inntekt (før k.b.)	+600
- konsernbidrag	-300
Alminnelig inntekt	300
+ interne rentekostnader	+20
+ eksterne rentekostnader	+50
+ avskrivninger	+10
= <i>Beregningsgrunnlag</i>	<i>380</i>

30 % av beregningsgr. 114

Rentefradragsbegrensning 0

Alminnelig inntekt

(etter sktl. §6-41) **300**

Selskap B

Underskudd (før k.b.)	-200
+ konsernbidrag	+300
Alminnelig inntekt	100
+ interne rentekostnader	+50
+ eksterne rentekostnader	+10
+ avskrivninger	+40
= <i>Beregningsgrunnlag</i>	<i>200</i>

30 % av beregningsgr. 60

Rentefradragsbegrensning 0

Alminnelig inntekt

(etter sktl. §6-41) **100**

En annen mulighet for å øke fradragsrammen kan være å redusere avskrivninger hos selskap A, slik at selskap As alminnelige inntekt øker, og selskapet kan benytte dette til å gi konsernbidrag til selskap B, slik at selskap Bs fradragsramme øker.¹⁵⁰

Avskrivninger er å kostnadsføre forringelse av visse gjenstander over tid.¹⁵¹ Det gis skattemessig fradrag for avskrivninger. Etter beregningen av fradragsrammen for Rentebegrensingsregelen øker avskrivninger beregningsgrunnlaget, som vist i eksemplet over. Reglene er basert på standardiserte avskrivningssatser for alle fysiske driftsmidler og goodwill. Selskapene kan velge å ikke avskrive fullt ut. Avskrivningssatsene i skatteloven er maksimumssat-

¹⁵⁰ PwCs nyhetsbrev

¹⁵¹ <http://www.e-economic.no/regnskapsprogram/ordliste/avskrivning> (21. april 2014)

ser.¹⁵² Regnskapsrettslig foreligger det imidlertid en plikt til å avskrive visse gjenstander. Disse er imidlertid uavhengige av den skatterettslige behandlingen.

Et tredje alternativ kan være å skille ekstern og intern gjeld, slik at intern gjeld og ekstern gjeld plasseres i ulike selskaper.¹⁵³ På denne måten kan man unngå at eksterne rentekostnader ”tærer på” fradragsrammen for interne rentekostnader. Dette kan gjøres på ulike måter, for eksempel gjennom fisjon eller ved konserninternt skattefritt salg av eiendeler.¹⁵⁴ Ved å fisjonere ut en del av selskapet med eiendeler eller virksomhet (med tilhørende eksterne renter), hvor disse eksterne rentene er med på å fortrenge fradragsføringen av de interne rentekostnadene i selskapet, kan de fisjonerte selskapene til sammen få økt fradrag for interne renter. Ved å fisjonere et selskap til to selskaper, kan de to fisjonerte selskapene få økt fradrag for en større andel interne rentekostnader.

Ved å overføre eiendeler konserninternt (med tilhørende ekstern gjeld) til eksempelvis et annet konsernselskap som ikke er i ”faresonen” for å få avskåret rentekostnader, vil selskapet som overfører eiendelen bli kvitt en del av de eksterne rentekostnadene som er med på å forøke de totale rentekostnadene, og således få økt fradrag for interne renter.

Selskaper som inngår i et konsern kan på visse vilkår overføre eiendeler mellom seg skattefritt. Reglene om skattefrie overføringer er gitt i skatteloven § 11-21 med tilhørende forskriftsbestemmelser i skatteforskriften av 19. november 1999 nr. 1158 §§ 11-21-1 til 11-21-10. I utgangspunktet anses overføringer av eiendeler mellom selskaper som realisasjon, og utløser således skatteplikt ved gevinst-, uttaks- og/eller utbyttebeskatning.¹⁵⁵ Men forutsatt av at vilkårene i forskriften er oppfylt vil transaksjonen være skattefri. Reglene er begrunnet i ønske om nøytralitet mellom selskaper innen samme konsern.¹⁵⁶ Overføringen kan skje både horisontalt og vertikalt innad i konsernet, på samme måte som ved konsernbidrag.¹⁵⁷

En forutsetning for en slik gjennomføring vil imidlertid være at det foreligger tilstrekkelig likviditet hos kjøperselskapet, og at salgssummen gjøres opp på transaksjonstidspunktet. Dermed det ikke gjøres opp på transaksjonstidspunktet vil transaksjonen derimot kunne bli ansett

¹⁵² Zimmer og BA-HR (2010) s. 125

¹⁵³ PwCs nyhetsbrev

¹⁵⁴ PwCs nyhetsbrev

¹⁵⁵ Zimmer og BA-HR (2010) s. 461

¹⁵⁶ Zimmer og BA-HR (2010) s. 454

¹⁵⁷ Zimmer og BA-HR (2010) s. 461

som intern gjeld, og som det følger av sktl. § 6-41 fjerde ledd siste punktum, vil ethvert internt lån bli rammet av Rentebegrensningsregelen.

Fremførbart underskudd reduserer som kjent alminnelig inntekt, og er utgangspunktet for beregning av fradragsrammen for interne rentekostnader. På samme måte som med ekstern gjeld kan det lønne seg å skille fremførbart underskudd og intern gjeld i ulike selskaper. Med tilsvarende fremgangsmåter som benyttes for intern og ekstern gjeld ved fisjon eller ved konserninternt skattefritt salg av virksomhet eller eiendeler.

Til slutt kan man samle intern gjeld og avskrivninger i samme selskap, ettersom skattemessige avskrivninger vil være med på å øke fradragsrammen,¹⁵⁸ og skattemessige avskrivninger ikke kan overføres mellom selskaper. Det vil derfor være en fordel å plassere intern gjeld i selskaper med høye skattemessige avskrivninger, slik at man får høyere fradragsramme.¹⁵⁹

4.5.2 Redusere eller eliminere interne rentekostnader

Det finnes en rekke mulige tiltak for å redusere interne rentekostnader. Det mest naturlige alternativet er å erstatte intern gjeld med ekstern gjeld der dette er mulig, slik at rentekostnadene reduseres ned til et nivå hvor rentekostnadene i størst mulig utstrekning kommer til fradrag.

En annen mulighet kan være og reforhandle eksisterende eksterne lån som anses som interne fordi nærstående har stilt sikkerhet,¹⁶⁰ i tilfeller hvor selskapet inngår en ny låneavtale med en uavhengig tredjepart, eksempelvis en bank, uten at nærstående stiller sikkerhet for lånet. Et siste alternativ med samme konsekvens vil være å avvikle konsernkontoordninger.¹⁶¹ Selskapene som var med i konsernkontoordningen tar opp egne lån med banken. Alle disse tre mulighetene kan medføre økte rentekostnader på lån hos ekstern långiver, men det beror på den konkrete avtalen og vilkårene mellom selskapet og banken.

¹⁵⁸ PwCs nyhetsbrev

¹⁵⁹ PwCs nyhetsbrev

¹⁶⁰ Torkildsens & co nyhetsbrev

¹⁶¹ Torkildsens & co nyhetsbrev

En fjerde mulighet for å kunne minske konsekvensene av Rentebegrensningsregelen kan være å fusjonere långiver og låntaker.¹⁶² Et eksempel på dette er hvis det foreligger en fordring med rentebringende inntekt for selskap A på selskap B, og selskapene inngår forutsetningsvis i et konsern og er omfattet av Rentebegrensningsregelen. Selskap B har høyere interne rentekostnader enn selskap A slik at store deler av disse rentekostnadene blir avskåret. Selskap A på den annen side har høy alminnelig inntekt, og dermed høy fradragssramme. Ved å fusjonere selskapene A og B vil fordringen mellom selskapene falle bort, som følge av fusjonen. Det fusjonerte selskapet AB kan dermed kunne oppnå større fradragssramme, og få lavere eller ingen interne rentekostnader.

Et femte alternativ for å eliminere de interne rentekostnadene kan være å utfisjonere selskaper slik at alle selskapene har mindre enn 5MNOK i netto rentekostnader, og dermed ikke vil være omfattet av Rentebegrensningsregelen.

Et siste alternativ, forutsatt at begge selskapene er norske, vil være å konvertere gjeld til egenkapital¹⁶³ etter reglene i aksjeloven kap. 11.

Det er på det rene at de økte tilpasninger selskapene må gjennomføre for å slippe unna dobbeltbeskatning på konsernnivå og for å unngå avskårte interne renter vil føre til økte administrative kostnader for skattyter.

4.5.3 Begrensede tilpasningsmuligheter for ikke-skattekonserner

For konserner som ikke oppfyller betingelsene for å anses som skattekonsern vil tilpasningsmulighetene bli betydelig mindre enn for selskaper som inngår i slike skattekonsern.¹⁶⁴ Med skattekonsern menes de selskaper som kan gi hverandre konsernbidrag, det vises i den anledning til det som er sagt om konsernbidrag under punkt 4.3.3 Typisk for de selskapene som ikke inngår i skattekonsern, men er omfattet av Rentebegrensningsregelen, er at felleseierskap er mellom 50 og 90 prosent.

¹⁶² PwCs nyhetsbrev

¹⁶³ PwCs nyhetsbrev

¹⁶⁴ Thorstad og Heggernes (2013) s. 71

Utbytte på aksjer er omfattet av fritaksmetoden, og er dermed tilnærmet skattefrie og inngår ikke i beregningen av fradragsrammen for mottakeren. For skattekonserner er konsernbidrag fradragsberettiget før beregningen av fradragsrammen. Rentebegrensningsregelen innebærer på dette punkt en betydelig forskjellsbehandling for selskaper som ikke inngår i skattekonsern.

4.5.3.1 Eksempel på forskjeller mellom skattekonsern og ikke-skattekonsern

I dette eksemplet ser vi et konsern som ikke anses som skattekonsern til venstre, med eierandel på 80 prosent. Dette innebærer at konsernet er omfattet av Rentebegrensningsregelen, slik at interne renter kan bli avskåret, og dermed ikke fradragsberettiget. Begge konserner har i utgangspunktet et underskudd på 100. Konsernet til høyre har mottatt konsernbidrag på 200 og har dermed skattekonsernet oppnådd positiv alminnelig inntekt. Som vi ser av eksemplet vil skattekonsernet få fradrag for alle sine interne rentekostnader, mens ikke-skattekonsernet vil bli avskåret 50.

<u>Ikke-skattekonsern (80 %)</u>		<u>Skattekonsern (91 %)</u>	
Alminnelig inntekt	-100	Alminnelig inntekt	-100
		+ Konsernbidrag	+200
+ Netto rentekostnader	+100	+ Netto rentekostnader	+100
Beregningsgrunnlag	0	Beregningsgrunnlag	200
30 % av beregningsgr.	0	30 % av beregningsgr.	60
Interne rentekostnader	50	Interne rentekostnader	50
<u>Avskåret fradrag</u>	<u>50</u>	<u>Avskåret fradrag</u>	<u>0</u>

5 Avslutning

I en internasjonal sammenheng og ved grenseoverskridende låneavtaler mellom selskaper i interessefellesskap vil Rentebegrensningsregelen få sin tilsiktede virkning. For helnorske konserner derimot, vil bestemmelsen kunne virke diskriminerende, og formålet bak bestemmelsen blir ikke tilstrekkelig ivarettatt. Rentebegrensningsregelen kan få den konsekvens at norske konserner får en høyere effektiv skattesats sammenlignet med enkeltstående selskaper eller internasjonale konserner.

Bestemmelsen gir en asymmetri i skattesystemet, og dette kunne vært rettet opp ved f.eks. ikke å inntektsføre renteinntekter hos långiver som blir avskåret som følge av Rentebegrensningsregelen hos låntaker.

Det er nokså klart at lovgiver har hatt internasjonale konserner for øye ved utarbeidelse av lovteksten. Ettersom bestemmelsen tar sikte på å hindre skatteplanlegging med rentefradrag, ser det ut til at lovgiver ikke har tatt hensyn til de norske konsernene som ikke har anledning til dette. De norske konsernene blir likevel rammet av bestemmelsen i like stor grad som internasjonale konserner som bedriver skatteplanlegging.

Bestemmelsen gir selskaper i interessefellesskap incentiver til å foreta tilpasninger og omorganiseringer. Antall fusjoner og fisjoner vil trolig øke, og store andeler intern gjeld vil bli konvertert til egenkapital. Slike tilpasninger påfører selskapene økte kostnader og økt ressursbruk.

Sktl. § 6-41 fremstår for meg som svært kompleks, og har kommet til på kort tid, og favner vidt – med gode grunner. Bestemmelsens virkninger vil imidlertid bli store og negative for selskaper som ikke driver skatteplanlegging over landegrensene. I verste fall kan Rentebegrensningsregelen føre til utflytting og kapitalflukt, med mindre lovgiver velger å sette ned skattesatsen ytterligere eller endrer regelverket slik at dette er mer tilpasset resten av skattesystemet. Det er mulig det blir foretatt endringer i lovverket etter at Scheel-utvalget har kommet med sin innstilling etter en vurdering av selskapsbeskatningen, men foreløpig er ingen forslag om endring foreslått.

6 Litteraturliste

6.1 Juridisk litteratur

- Andenæs, Mads Henry *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* 2.utg Oslo, 2006
- Eckhoff, Torstein og Jan Helgesen *Rettskildelære* 5.utg. Oslo, 2000
- Gjems-Onstad, Ole *Norsk bedriftsskatterett* 8.utg Oslo, 2012
- Huneide, Pedersen, Schwencke og Haugen *Årsregnskapet i teori og praksis 2013* 14.utg Oslo, 2014
- Keiserud, Jørgen *Rettsdata – lovkommentar av finansieringsvirksomhetsloven § 1-3*, 13.mai 2012
- Matre, Hugo P. *Renter og gjeld* 1.utg Bergen, 2012
- Myklebust, Trude *Innføring i finansmarkedsrett* 1.utg Bergen, 2011
- Skaar, Arvid Aage *Norsk skatteavtalerett* 1. utg Oslo, 2006
- Skatteetaten *Lignings- ABC 2013/14* 35.utg. Oslo, 2014
- Stoveland, Per Helge *Rettsdata – lovkommentar av skatteloven § 13-1*, 5. mars 2013
- Zimmer, Frederik *Lærebok i skatterett* 7.utg Oslo, 2014
- Zimmer, Frederik og BA-HR *Bedrift, selskap og skatt* 5.utg Oslo, 2010

6.2 Lovregister

Asal.	<i>Lov om allmennaksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 45</i>
Asl.	<i>Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44</i>
Finansieringsvirksomhetsloven	<i>Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner av 10. juni 1988 nr. 40</i>
FSFIN	<i>Forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av skatte- loven av 26. mars 1999 nr. 14 av 19. november 1999 nr. 1158</i>
Ligningsloven	<i>Lov om ligningsforvaltning av 13. juni 1980 nr. 24</i>
Regnskapsloven	<i>Lov om årsregnskap m.v. av 17. juli 1998 nr. 56</i>
Sktl.	<i>Lov om skatt av formue og inntekt av 26. mars 1999 nr. 14</i>
Stortingets skattevedtak for inn- tektsåret 2014	<i>Storingsvedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2014 av 5. desember 2013 nr. 1499</i>

6.3 Rettspraksis og ligningsavgjørelser

Rt.1919.92

Utv.1973.88 (*SKD 12. desember 1973*)

Rt.1997.1602 *Bodø/Glimt*

Rt. 1997.1646 *Trigon*

Rt.2002.71

Rt.2006.1232 *Telenor*

Rt.2007.209 *Hex*

Rt.2007.1025

Rt.2011.1620 *REC*

6.4 Forarbeider

1973 NOU 1973:3 *Skattlegging av boliger*

1979 Ot.prp. nr. 16 (1979-80) *Om lov om endringer i lov av 19. juni 1969 nr. 71 om særregler for skattlegging av aksjeselskaper og aksjonærer og lov om endringer i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper*

1980 Ot.prp. nr. 26 (1980-81) *Om lov om endringer i skattelovgivningen (internprising)*

1989	NOU 1989:14	<i>Bedrifts- og kapitalbeskatningen – en skisse til reform</i>
2002	Ot.prp. nr. 21 (2002-03)	<i>Om lov om endringer i aksjelovgivningen m.m.</i>
2005	Ot.prp. nr. 1 (2005-06)	<i>Skatte- og avgiftsopplegget 2006 – lov- endringer</i>
2005	Ot.prp. nr. 26 (2005-06)	<i>Om lov om endringer i skatte- og avgifts- lovgivningen (endret skatte- og avgifts- opplegg 2006 mv.)</i>
2006	Ot.prp. nr. 62 (2006-07)	<i>Om lov om endringer i skattelovgivning- en (internprising).</i>
2013	Høringsnotat, 11. april 2013	<i>Høring - forslag om begrensning av fra- drag for rentekostnader i interessefelles- skap</i>
2013	Prp. 1 LS (2013-2014)	<i>Skatter, avgifter og toll 2014</i>
2013	Prp. 1 LS Tillegg (2013- 2014)	<i>Endring av Prop. 1 LS (2013–2014) Skatter, avgifter og toll 2014</i>
2013	Høringsnotat, 20. desem- ber 2013	<i>Høring - begrensning av fradrag for rentekostnader i interessefelleskap - utfyllende forskrift</i>

6.5 Nyhetsbrev/ høringsuttalelser

6.5.1 Nyhetsbrev

BA-HR nyhetsbrev *Nyhetsbrev nr 6/2013 – Skatt av 20. desember 2013*

EY nyhetsbrev *Skatt og avgift nr. 3 2013*

PwCs nyhetsbrev *Mentor Ajour nr. 6, juni 2013*

Torkildsen & co nyhetsbrev *Nyhetsbrev av 29. november 2013*

6.5.2 Høringsuttalelser

Høringsuttalelse Advokatforeningen *Høringsuttalelse av 24. juni 2013 og
Høringsuttalelse av 17. februar 2014*

Høringsuttalelse Coop Norge *Høringsuttalelse av 19. juni 2013*

Høringsuttalelse Deloitte *Høringsuttalelse av 18. juni 2013*

Høringsuttalelse Finans Norge *Høringsuttalelse av 13. februar 2014*

Høringsuttalelse Harboe & co *Høringsuttalelse av 14. februar 2014*

Høringsuttalelse KPMG *Høringsuttalelse av 24. juni 2013*

Høringsuttalelse Norsk Eiendom *Høringsuttalelse av 14. februar 2014*

Høringsuttalelse Advokatfirmaet
PwC

*Høringsuttalelse av 24. juni 2013 og
Høringsuttalelse av 14. februar 2014*

Høringsuttalelse Schjødt

Høringsuttalelse av 14. februar 2014

6.6 Nettsider og annet

<http://www.investopedia.com/terms/e/ebitda-margin.asp>

<http://www.digi.no/907763/slik-slipper-google-skatt>

<http://www.e-economic.no/regnskapsprogram/ordliste/avskrivning>

Masteroppgave ved UiO: Aksjelovensregler om konsernkonto av 25.11.2011 kandidatnr.
655